

▼ СОЦЫУМ

Якой будзе электронная бібліятэка краіны? Планы і першыя крокі ў анлайн-кірунку

стар. 4

▼ СОЦЫУМ

Дзе ўзяць высакласных спецыялістаў? Навуковы хаб для рэгіянальных устаноў культуры

стар. 5

▼ МАЙСТАР

Напружаны сюжэт, інтрыга, характары. Што робіць фільмы Міхаіла Пташука неўміручымі?

стар. 6

▼ СУСТРЭЧЫ Ў ГРЫМЁРЦЫ

Артыст з кагорты сапраўдных стоікаў. Інкузіўны курс на здзяйсненне мары

стар. 7

▼ ART-БЛОГ

Рок-поп-лайт-опера біблейскай скіраванасці. Эксперыменты ў філармоніі

стар. 8

▼ НЕСУПАКОЕНАСЦЬ

Туды, дзе пануе Яе Вялікасць Творчасць. Як кавальская справа з ушу пераплялася

стар. 11

Уславіць жыццё

Заўтра спаўняецца 100 гадоў з дня нараджэння народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва – адной з ключавых постацей айчыннай культуры найноўшага часу.

У юбілейны год – асаблівая ўвага спадчыне Майстра. Раней пабачыў свет міні-альбом работ творцы ў серыі “Славуцыя мастакі Беларусі” – праект Нацыянальнага мастацкага музея і выдавецтва “Беларусь”. Да дня нараджэння ў імяннай галерэі мэтра адбылося афіцыйнае адкрыццё маштабнай выставы жывапісу і графікі “Люстэрка эпохі”, дзе дэманструецца

паўтараста твораў. Гэта знакавыя карціны партрэтаў тэматыкі, пейзажы, партрэты вядомых асоб і блізкіх аўтара, нацюрморты, малюнкi і накіды. Дапоўнілі экспазіцыю асабістыя рэчы і фотаздымкі Леаніда Дзмітрыевіча, а таксама апошняя няскончаная работа “Лета”.

На ўрачыстым адкрыцці прайшла прэмера дакументальнай стужкі пра жывапісца, знятай студыяй гістарычных фільмаў “Майстэрня Уладзіміра Бокуна”. У гэтым месяцы кінакарціну пабачыць і глядачы тэлеканала “АНТ”.

Рэтраспектыву класіка 7 лютага прэзентуе і Нацыянальны мастацкі музей, а ўлетку, падчас “Славянскага базару”, спадчыну Шчамялёва пакажуць у родным Віцебску. Сваё паднашэнне праз выставы і пленэры таксама зробіць Беларускі саюз мастакоў.

Не можа абмінуць увагай важную дату “К”. Да 100-годдзя Леаніда Шчамялёва газета ўпершыню звяртаецца да жанру эсэ-ўдзячнасці: мастацтвазнаўца Барыс Крэпак – блізка сябар жывапісца – разважае пра духоўныя і творчыя каардынаты Майстра.

Працяг тэмы на стар. 14–15

“Калі мы хочам жыць у свабоднай незалежнай дзяржаве, то павінны берагчы і абараняць гістарычную памяць, духоўныя каштоўнасці і спрадвечныя традыцыі”.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр ЛУКАШЭНКА

На тыдні

Беларусь і Расія плануюць падрыхтаваць спіс памятных месцаў і мемарыялаў, звязаных з Вялікай Айчыннай вайной, якія патрабуюць аднаўлення. Пра гэта шла размова падчас відавостта Масква — Мінск “Развіццё сумеснай дзейнасці Беларусі і Расіі па ўвекавачэнні памяці загінуўшых пры абароне Айчыны”.

Была адзначана вялікая праца па захаванні гістарычнай памяці, якую праводзіць абедзве краіны. Штогод пошукавікі цягам раскопак знаходзяць астанкі тысяч байцоў Чырвонай Арміі. Сярод важных напрамкаў на гэтай ніве — і рэканструкцыя мемарыялаў.

Па словах удзельнікаў сустрэчы, сёння як ніколі неабходна забяспечыць перадачу гістарычнай памяці наступным пакаленням, актыўна ўцягваць моладзь у гэты працэс. Напрыклад, Маладзевыя палата пры Парламенцкім сходзе Саюза Беларусі і Расіі ўжо пачала падрыхтоўку спіса мемарыялаў і памятных месцаў, звязаных з Вялікай Айчыннай вайной, якія належыць аднавіць.

Культурнай сталіцай Садружэння Незалежных Дзяржаў у 2024-м года стане Самарканд. Пытанне значнасці на парадку дня чаровага паслядзясня Савета Міністраў замежных спраў СНД, што адбудзецца 14 красавіка ў Ташкенце. На думку прадстаўнікоў большасці краін, рашэнне будзе алобрана і менавіта гэты горад узгодніць у якасці культурнай сталіцы СНД у наступным годзе. Нагадаем, што сёлета культурнай сталіцай Садружэння абвешчаны Санкт-Пецярбург.

Заверджаны лагатып культурнай сталіцы Беларусі 2023 года — Слуцк. Увасабленнем культурнага склалніка горада абраны слупкі поле, які займае ў кампазіцыі галоўнае месца. У эмблеме таксама выкарыстаны алзін з арнаментаў бронзавага вырабу, выкананы ў тэхніцы інкрустацыі саломкі. Распрацавалі эскіз у Слуцкім раённым цэнтры народнай творчасці.

Далейшыя крокі па ўвекавачэнні гераічнага мінулага Беларусі абмеркавалі 1 лютага на пасяджэнні Савета па гістарычнай палітыцы.

Рэспубліканскі савет па гістарычнай палітыцы пры Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь быў створаны распараджэннем Кіраўніка дзяржавы год таму — 4 лютага 2022-га.

— За гэты час зроблена нямала ў плане захавання гераічнага мінулага, выпрацоўкі падыходаў ацэнкі розных перыядаў гісторыі, захавання культуры і традыцый беларускага народа, — адзначыў падчас пасяджэння кіраўнік Адміністрацыі Прэзідэнта Беларусі Ігар Сергяенка. — Пуўны аб’ём работ праведзены па ўдасканаленні школьнай і вышэйшай адукацыі. Гэта і выданне новых падручнікаў, уводзіне курса “Гісторыя беларускай дзяржаўнасці”. Пуўная ўвага ўдзяляецца такой тэме, як музейзнаўства, арганізацыя выстаў. Унесена лепта саветам у раздзян закона, які ўжо ўступіў у сілу і праграмуе дзейнасць у гэтым напрамку: і ў сферы экскурсій, і музейных

Умацоўваючы падмурак мінулага

экспазіцый. Шэраг іншых пытанняў, у тым ліку — як аб’екты нашай гісторыка-археалагічнай спадчыны выкарыстоўваць і ў экскурсійнай дзейнасці, і ў выхаванні моладзі. Сёлета работа будзе прадоўжана. — Мэтазгодна выдзяляць новыя лапамажнікі, раздзян па тэматыцы турызму, здымаць фільмы, бо ёсць аб чым расказаць, устаноўлены новыя факты пра Вялікую Айчынную вайну.

— Іванна пастаўлена шмат. Адна з галоўных — стварэнне, аднаўленне і рэканструкцыя аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны. Наукоўцы, палітолагі, мастацтвазнаўцы, кіраўнікі ВНУ ўпэўненыя, што падмурак гістарычнага мінулага трэба ўмацоўваць, тым больш калі ў суседніх заходніх краінах варварскімі метадамі спрабуюць яго знішчаць. Попыт на працу ў нашым грамадстве па-ранейшаму высокі. Мэтазгодна выдзяляць новыя лапамажнікі, раздзян па тэматыцы турызму, здымаць фільмы, бо ёсць аб чым расказаць, устаноўлены новыя факты пра Вялікую Айчынную вайну.

Паводле слоў Ігара Сергяенкі, абласным выканаўчым камітэтам аргучыны канкрэтныя задачы. Савет працуе на грамадскіх пачатках, таму яго члены вызначыліся па вузлавых напрамках. А напаяўненне мерапрыемстваў — гэта ўжо справа часу. — Адна з галоўных задач — выпрацоўка азізных падыходаў па азізных палітыцы. Ападвяднае, украенне іх у жыццё: і ў адукацыю, і ў выхавальны працэс, — падкрэсліў кіраўнік Адміністрацыі Прэзідэнта.

Анатолій Маркевіч цягам наведвання Мядзельшчыны

Якія спецыялісты нам патрэбныя?

Адказ на пытанне агучыў міністр культуры падчас рабочай паездкі на Мядзельшчыну.

мясцовага райвыканкама. Кіраўнік ведамства пацвярдзана, які меры прымаюцца па кадравым забеспячэнні сістэмы культуры, фарміраванні рэзерву. — Мы разумеем, наколькі запатрабавана адукацыя, дасведчаныя, аднаўна сваёй краіне спецыялісты, якія могуць арганізоўваць вельмі важную працу па патрыячным выхаванні насельніцтва, — падкрэсліў міністр. Анатолій Маркевіч адзначыў дзейнасць ваенна-патрыятычных клубаў, неабходнасць далучэння да іх мерапрыемстваў немамываных падлеткаў, якія стаяць на розных відах прафілактычнага ўліку, даў станаўчую ацэнку выкарыстанню ў раёне кінематаграфічнага патэнцыялаў па патрыятычнага выхавання.

На папярэднім тыдні Анатолій Маркевіч здзейсніў рабочую паездку ў Мядзельскі раён Мінскай вобласці. Падчас візіту міністр культуры паўдзельнічаў у пасяджэнні

Эфектыўнасць работы ўстаноў культуры Мінска абмеркавалі на выязной нарадзе Міністраства культуры, якая адбылася 1 лютага ў канцэртнай зале “Верхні горад”. У пасяджэнні ўзялі ўдзел міністр Анатолій Маркевіч, яго намеснікі, супрацоўнікі апарату міністраства, прадстаўнікі Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта і кіраўнікі сталічных устаноў культуры.

Нараду правалі па выніках наведвання кіраўніцтвам і работнікамі апарату міністраства культурных устаноў сталіцы ў снежні 2022 года. Тады прайшлі сустрэчы з працоўнымі калектывамі, прамія тэлефонныя лініі, прыём грамадзян. Таксама быў вывучаны матэрыяльна-тэхнічны стан і іншыя напрамкі дзейнасці 60 арганізацый сферы культуры, у тым ліку 25 бібліятэк, 17 дзіцячых музычных школ, 8 кінатэатраў, 3 тэатры, 3 музеў альбо іх філіялаў. Мінскага гарадскога палаца культуры, Нацыянальнай школы прыгажосці, Мінскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя М. І. Глінкі і Беларускага культурнага цэнтра духоўнага адраджэння.

З асноўным дакладам-аналісам работы ўстаноў культуры Мінска выступіла начальнік упраўлення культуры і народнай творчасці Міністраства культуры Ірына Карповіч. Супрацоўнікі ведамства ўдзякавалі, што сетка культурных арганізацый сталіцы, падпарадкаваная ўпраўленню, прадстаўлена Мінскім гарадскім палацам культуры, двума музеямі і дзіцячымі тэмамі бібліятэка, публічных і дзіцячых, у якіх ўваходзіць 43 арганізацыі. Метадычныя крыніцы, клубнай дзейнасці і непрафесійнаму аматарскі калектывамі ажыццяўляе “Мінсканэарт”, на які ўкладзены функцыя метадычнага суправаджэння ўстаноў клубнага тыпу.

Дасягненні і перспектывы сталічнай культуры

Падчас вывучэння работы музеў гарадскога падпарадкавання высьветлена, што план па колькасці наведванняў, вызначаны Дзяржаўнай праграмай “Культура Беларусі”, перавыканы ў 2022 годзе ўдвая. Усе музейныя прадметы асноўнага фонду ўнесены ў электронны каталогі.

Колькасць чытачых у бібліятэках Мінска ў 2022-м павялічылася на 16 тысяч чалавек. Сярод іх і віртуальны карыстальнікі. Лік наведванняў кніжных скабрый у параўнанні з 2021 годам таксама вырас на чым на 70 тысяч. Акрамя таго, у сталіцы працуе бібліятэка, якая аслужбуе ў вельмі ліку людзей з праблемамі зроку: 525 з 2191 карыстальніка гэтай ўстаноў з’яўляюцца інвалідамі па зроку. Для іх даступныя кнігі з рэлефна-кропковым шрыфтам Брайля, атуча-

ная літаратура і выданы з узбуйненым шрыфтам.

Таксама была разгледжана арганізацыя адукацыйнага працэсу ў сферы культуры. Начальнік аддзела ўстаноў адукацыі Марына Юркевіч звярнула ўвагу на пуўны дысбаланс у размеркаванні дзіцячых школ мастацтваў і музычных школ па раёнах Мінска, на размышчэнне побач устаноў падобнага прафілю. Іячэ аб’явавалася работа сістэмы кінатраку, матэрыяльна-тэхнічнае абстаўянне арганізацый сферы культуры, перспектывы іх развіцця.

У цяперашняй рабоце культурных устаноў сталіцы прызывана паспяховым, а для вырашэння пуўных праблем падрыхтаваны адпаведныя дараўчэнні.

3 увагай да Вялікай Айчыннай

Чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатолія Маркевіча з начальнікамі Упраўлення і аддзелаў міністраства адбылася 31 студзеня. Дзякуючы срокам відэасувязі, у паслядзень паўдзельнічалі таксама начальнікі Упраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Абмяркоўваліся дэталі арганізацыйна-ўрачыстага ажыццяўлення абноўленага мемарыяльнага комплексу “Хатынь”. Мерапрыемства прымяраюць да 80-й гадавіны знічэння вёскі, спалення разам з жыхарами. Падчас цырымоні, якія праізеі з удзелам Кіраўніка дзяржавы, адбудзецца агляд музейнай экспазіцыі і гістарычнай рэканструкцыя падзеяў трагічнай ночы 22 сакавіка 1943-га. На наступныя дні адбудзецца дзень запланаванага ўскладненне кветак прадстаўнікамі дзяржаўных органаў, грамадскіх аб’яднанняў і дэлегацый рэгіёнаў.

Таксама размова ішла аб правядзенні роспубліканскага тэатральнага фестывалю “Перамога”, запланаванага з 25 красавіка па 5 мая. На форуме мюрыцкага прадэманстраваць спектаклі беларускіх калектываў, аб’яднаныя тэмай Вялікай Айчыннай вайны. Пастаўкамі будзь паказаны ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы. Акрамя таго, чэравае абвешчаны конкурс т’іс пра партызанскіх і падпольных рух у нашай краіне цягам нацыскай акупацыі. Вынікі спаборніцтва мусяць быць падвядзены да канца года, а пасней тэатры Беларусі ўвасабляць творы пераможцаў.

Культурная лыжня — 2023

Культурна-спартыўнае свята разгарнулася сёння на Мінскай гарадской лыжаролернай трасе.

Мерапрыемства праходзіць у рамках роспубліканскага змовой спартыўнага работнага культуры “Культурная лыжня — 2023”.

На старт выйшлі каманды Міністраства культуры, Беларускай дзяржаўнай філармоніі, Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета, Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, Рэспубліканскага тэатра Беларускай драматургіі, Гомельскага дзяржаўнага шырка.

Сярод удзельнікаў таксама прадстаўнікі Беларускай дзяржаўнай ака-

дэміі музыкі, Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. Поруц з імі — супрацоўнікі Беларускай хараграфічнай гімназіі-каледжа, Мінскага дзяржаўнага мастацкага каледжа імя А. К. Глебава.

Спаборніцтва не абшылі бокам і музейнічакі. У спісе канкурсантаў заўваўны Нацыянальны гістарычны і Нацыянальны мастацкі музей, Мемарыяльны комплекс “Брэсцкая крэпасць-герой”, Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Нацыянальны музей-запаведнік “Нясвіж”, Замкавы комплекс “Мір”, а таксама літаратурны музей Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Сталі на лыжы работнікі Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”, Нацыянальнай бібліятэкі. Прыехалі на сярбюфскую сустрэчу і супрацоўнікі рэгіянальных устаноў культуры з усіх абласцей краіны.

У сумленнай барацьбе каманды даказалі, што зольныя “станьш рэкорды” не толькі па ўсіх відах мастацтваў. Удзельнікам спартыўкаў па сілах заваяваць і спартыўны Алімп.

Падрабязнасці — у наступным нумары.

Дачакалася!

Чарговым месцам, куды прыляцела “Птушка шчасця”, стаў Палацкі раён Віцебскай вобласці.

Наш падарунак атрымала Таццяна Груцунік, якая першай даслала ў рэдакцыю правільны адказ на крыжанку, змешчаную ў № 1 ад 7 студзеня 2023.

— Гэта вельмі прыемна! — піша Таццяна

жыванку ў газете, па-жыву ў вёсцы Шпакоўшчына, працуючына, працуючына, “загаралася”. Як кажуць, не магла ні піць, ні есці. Аднойчы, прышоўшы дадому, да раніцы перагортвала снечанскія нумары, іячэ і вечамаі шукала алказы — так ужо хацелася займець гэты прыз. — Ура! Я — першая, пераможка! І вост птушка да мяне дайшла, з павукіма пасябравала і зняйшла сабе месца ў аддзеле дзіцячай літаратуры, Дзякуй за падарунак! Творчых паспехаў, вялікай амілі падчыткаў і ўсяго найлепшага газете.

— Гэта вельмі прыемна! — піша Таццяна

Зноў убачыўшы кры-

жыванку ў газете, па-жыву ў вёсцы Шпакоўшчына, працуючына, працуючына, “загаралася”. Як кажуць, не магла ні піць, ні есці. Аднойчы, прышоўшы дадому, да раніцы перагортвала снечанскія нумары, іячэ і вечамаі шукала алказы — так ужо хацелася займець гэты прыз. — Ура! Я — першая, пераможка! І вост птушка да мяне дайшла, з павукіма пасябравала і зняйшла сабе месца ў аддзеле дзіцячай літаратуры, Дзякуй за падарунак! Творчых паспехаў, вялікай амілі падчыткаў і ўсяго найлепшага газете.

Цімафей КАРПІЧЫК

Адказы на крыжанку, змешчаную ў № 1 ад 07.01.2023: Па гарыстагалі. 2. Дзяміенко. 3. Дзюльда. 4. Майстры. 8. Тавела. 9. Саломалічэвіне. 11. Майсценка. 13. Жодзіна. 16. Валюшкін. 17. Дышко. 18. Маланюха. 19. Фабрыка. 21. Шарыпкіна. 23. Срачэўшчына. 24. Сімена. 28. Удзельнікі. 29. Вольск. 31. Манасты. 34. Вараско. 38. Максімава. 40. Рыва. 41. Канаровіч. 42. Кастрычнік. 44. Прысцяна. Па вераўніку. 1. Мафараў. 2. Дылоў. 3. Кіеўшчына. 6. Савіта. 7. Купале. 10. Зайнаў. 11. Мама. 12. Горпіца. 14. Чорні. 15. Вечар. 20. Гервад. 22. Ахмедат. 24. Абувава. 25. Гомель. 27. Дудару. 29. Бубен. 30. Бератня. 31. Ліпка. 32. Перавозны. 35. Мясак. 36. Турян. 37. Спуч. 39. Калодзі. 41. Калюка. 43. Адапта. 45. Сігнаграфія. 46. Арэна.

Рэальная карысць ад віртуальных тэхналогій

Якой можа быць нацыянальная электронная бібліятэка?

Сёння бібліятэчная сетка Беларусі налічвае больш за сем тысяч публічных і спецыяльных бібліятэк, іх карыстальнікам з'яўляецца кожны чацвёрты жыхар Беларусі. У сувязі з выклікамі новага часу ўсё больш актуальнасць набывае пытанне аб арганізацыі аддаленага доступу да фондаў бібліятэк у электронным выглядзе. Прытым прадэманструйце бібліятэкі і стварэнні інфармацыйных рэсурсаў надаюць асабліва ўвагу пошуку кансэнсусу паміж агульнадаступнацю інфармацыі і абаронай аўтарскіх правоў.

асноўных напрамках: гэта ўдасканаленне інфармацыйнай інфраструктуры, арганізацыя нацыянальных інфармацыйных рэсурсаў, стварэнне адзінай нацыянальнай бібліятэчнай платформы, якая будзе з дапамогай воблачных тэхналогій кіраваць як друкаванымі, так і электроннымі рэсурсамі, а таксама ўкараненне новых фарматаў прыватнага навуковага і аб'ектнага зместу адукацыйных праграм з мэтай перападрыхтоўкі спецыялістаў, якія будучы валодаць навыкамі і кампетэнцыямі ў галіне лічбавых тэхналогій.

Летас у кожнай з абласцей Беларусі былі створаныя цэнтры па апыб-боўцы выданню для нацыянальнай электроннай бібліятэкі. У планах на будучыню — з'яўленне электроннай платформы і распаўсюўка праграмна-адаптыўнага забеспячэння для яе дзейнасці. Для фінансавання работы па арганізацыі электроннай бібліятэкі былі падзеленыя заяўкі ў Міністэрства сувязі і інфарматызацыі і стварэнне нацыянальнага лічбавога кантэнту ў сферы культуры. У рамках згаданай праграмы мяркуюцца стварэнне і развіццё электронных рэсурсаў бібліятэк як інфармацыйнай сістэмы для забеспячэння аддаленага доступу карыстальнікаў. Таксама прадугледжваецца мадэрнізацыя інфармацыйных сістэм і рэсурсаў, у тым ліку электроннага каталога бібліятэк Беларусі, удасканаленне тэлекамунікацыйнага і сканавальнага абсталявання бібліятэк, распаўсюўка аўтаматызаванай інфармацыйнай сістэмы кіравання электроннымі перыядычнымі выданнямі і прадэманструйце навуковых публікацый у міжнародных рэгістрах. Акрамя таго, мяркуюцца стварэнне электроннага хандайна для пастаяннага захавання дакументаў бібліятэк Беларусі, а таксама алібоўка фондаў музеяў, бібліятэк, аб'ектаў нематэрыяльнай культурнай спадчыны і кінафонду Беларусі.

ПА УСЁЙ КРАІНЕ

Стварэнне сістэмы лічбавай трансфармацыі бібліятэчнай галіны Беларусі прадугледжвае работу па чатырох

У электронных Нацбібліятэкі можна знайсці ўсё, што заўгодна, — ад выданняў Франціска Скарыны да здымкаў модага адзення 1970-х.

не адзінага пункту доступу да мноства лакальных электронных рэсурсаў бібліятэк краіны, а таксама забеспячэнне эфектыўнай навігацыі па іх з дапамогай пошукавых сістэм. У Нацыянальнай бібліятэцы пераводзіць выданні ў лічбавую форму пачалі яшчэ ў 2002 годзе, а цяпер чарга дайшла і да рэгіянальных бібліятэк — тут працуе аздаюць перадаць алібоўку краязнаўчых выданняў і перыядыкі, якія складаней за ўсё захоўваць у папярочнай форме. Міркуецца, што, калі ўзнікне адзіная агульнанацыянальная электронная бібліятэка, доступ да гэтай платформы будзе мець карыстальнікі ўсіх бібліятэк краіны.

КНІГІ, ДОКУМЕНТЫ, ПЕРЫЁДЫКА...

Нацыянальная бібліятэка пастаянна выдэе работу па стварэнні лічбавога кантэнту і пераводзе выданняў у электронны від. У 2020 годзе быў запусчаны англійскі рэсурс, які аб'ядноўвае рэсурсы сучасных беларускіх аўтараў з фондаў Нацыянальнай бібліятэкі, а па-за тым з бібліятэчнага фонду краіны, так і з калекцый замежных устаноў, якія супрацоўнічаюць з афіцыйнымі бібліятэкамі і маюць апаўвадненне на пагадненні. Таксама актыўна вядзецца работа па стварэнні міжнародных лічбавых калекцый дакументаў: тут можна прыгледзець праект "Заглятай калекцыя Еўразій", накіраваны на прэзентацыю найбольш выдатных і каштоўных выданняў, якія прадстаўляюць культуры краін Сярэдняй і Незалежнай Дзяржаў. У рамках гэтага праекта Нацыя-

янальная бібліятэка Беларусі былі прадстаўленыя сто п'яць выданняў — зрэшты, Беларусь з'яўляецца літарам срод усіх краін-удзельніц па колькасці выданняў, даступных у праекце. Сумесна з Прэзідэнцкай бібліятэкай імя Б.М. Ельцына Нацыянальная бібліятэка Беларусі брала ўдзел у стварэнні электроннай калекцыі "Паміць аб вялікай перамозе", у якую беларускім бокам было прадстаўлена каля шасцістаў дакументаў. Расійскія ж калегі, у сваю чаргу, перадалі для нашых лічбавых калекцый копіі амаль усіх памятных кніжак беларускіх губерняў, якія выдаваліся штогод у часы Расійскай імперыі і з'яўляюцца каштоўнымі крыніцамі па гісторыі гэтага перыяду.

На сучасным, пачатковым этапе рэалізацыі канцэпцыі нацыянальнай электроннай бібліятэкі алібоўваецца збор дакументаў у лічбавой форме. Але ўжо робіцца ясна, што з'яўленне тэлекатэмы значна алегчыць доступ да рэлікаў і каштоўных выданняў для кожнага карыстальніка бібліятэкі Беларусі, даўшы яму магчымасць азнаёміцца з найлепшымі выданнямі як з бібліятэчнага фонду краіны, так і з калекцый замежных устаноў, якія супрацоўнічаюць з афіцыйнымі бібліятэкамі і маюць апаўвадненне на пагадненні. Таксама актыўна вядзецца работа па стварэнні міжнародных лічбавых калекцый дакументаў: тут можна прыгледзець праект "Заглятай калекцыя Еўразій", накіраваны на прэзентацыю найбольш выдатных і каштоўных выданняў, якія прадстаўляюць культуры краін Сярэдняй і Незалежнай Дзяржаў. У рамках гэтага праекта Нацыя-

Антон РУДАК

Алена Корсакава ў антуражы музейнай экспазіцыі БДУКМ

Навука з практычным ухілам

З 23 па 27 студзеня ў Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў праходзіць Тыдзень Беларускай навуцы, падчас якога студэнты змагі дэдавацца пра асноўныя даследчыя дасягненні alma mater. Больш падрабязна пра навуковы аспект працы ВНУ, міжнароднае супрацоўніцтва, канферэнцыі ды многае іншае распавяда пра навукаў БДУКМ Алена Корсакава.

— Алена Яўсёўна, мяркую, у пачатку нашага тэтрэ ў варты з'яўляецца да Тыдня Беларускай навуцы. Наколькі маштабнай былі мерапрыемствы? Што найбольш уразіла?

— Самым запамінальным аказалася адкрыццё Тыдня Беларускай навуцы. Калі імпрэза выступіла рэктар БДУКМ Наталія Карчэўская, былі ўручаны каштоўныя падарункі і гаварыліся праграмы навуковому і спецыялістам, якія дасягнулі найлепшых вынікаў у даследчай дзейнасці, а ансамбль "Валачобнікі" і Tutti NEXT прадэманстравалі ўсім прысутным некалькі сваіх "каронных" нумараў. Яшчэ ў гэты дзень праходзіла выстава, што прэзентавала навуковыя дасягненні ўніверсітэта за апошні год.

— Мабыць, адной з самых значных навілак Тыдня Беларускай навуцы таксама стаў Дзень адкрытых дзвярэй? — Так, безумоўна. Будучы студэнтаў сустрэкалі ў спар-

Прэзентацыйныя матэрыялы да студэнцкага праекта

тыўна-культурным цэнтры БДУКМ докана, загадчыкі кафедраў і педагогі. Кожны абтўрэнце мог знаёміцца з асабістымі навучанні, спецыялістамі, задаць пытанні пра будучую ўступную кампанію. Акрамя таго, кафедра дэкарацыўна-прыкладнага мастацтва арганізавала творчыя майстар-класы па кераміцы, ткацтве, салямап'яцены і вышыванні. Бібліятэка падрыхтавала выставу, дзе прадэманстравала публікацыі пра гісторыю ўніверсітэта, навуковыя праекты, вядомыя выпускнікі. Наведальнікам таксама маду створіць — тэатралізаваны абрадавы паказ "Вяселле", у якім узлі ўдзел студэнты кафедраў рэжысуры, хараграфіі і народнаспееннай творчасці і фальклору.

— Вы задалі вступна навуковых дасягненні БДУКМ. Наколькі, на ваш погляд, знач-

ная гэтыя поспехі? Што з іх можна вылучыць, на чым — скажыце працягчы ўвагу?

— Напрыклад, толькі за 2022 год у нас выйшла 12 ма-награфій, было праведзена 9 навуковых мерапрыемстваў, работ якіх — V Міжнародная федэра дэкарацыўна-прыкладнага мастацтва арганізавала творчыя майстар-класы па кераміцы, ткацтве, салямап'яцены і вышыванні. Бібліятэка падрыхтавала выставу, дзе прадэманстравала публікацыі пра гісторыю ўніверсітэта, навуковыя праекты, вядомыя выпускнікі. Наведальнікам таксама маду створіць — тэатралізаваны абрадавы паказ "Вяселле", у якім узлі ўдзел студэнты кафедраў рэжысуры, хараграфіі і народнаспееннай творчасці і фальклору.

— Якія з дысертацый най-больш адметныя? — Я б адзначыла працу Лю Чуаньхана "Развіццё мастацкай адукацыі ў Кітаі і Беларусі ў другой палове XX — першай палове XXI ст.". Таксама згада дысертацыю Аксаны Кавіч "Увасабленне феномена часу ў міфапаэтычнай і рытуальна-абрадавай спадчыне Беларусі".

— Высад з друку 12 ма-награфій за мінулы год — значнае дасягненне супрацоўнікаў БДУКМ. А наколькі гэтыя і іншыя навуковыя выданні за-паўважаны на-за сталінай? Што ідзе абмеркаванні ўзнікаючых ваішымі спецыялістамі праблем у рэгіянальных установах культуры — музеях, бібліятэках, СДК і РДК?

— Думаю, нашы публікацыі, нашы кнігі па розных тэмах культурнага жыцця Беларусі знаходзіць значны водгук у рэгіянальных установах культуры, напрыклад у раённых бібліятэчных сістэмах. Доказ гэтаму — павелічэнне пошты на спецыялістаў з БДУКМ у раёнах ад працадаўцаў. Часта на аднаго адмыслоўца паступае апразу некалькі — бывае, нават пяць — заявак. Апа-ведна, у раёнах вядоўць пра нашу даследчую базу, пра навуковы вопыт, які мы перадаём студэнтам, робячы з іх высакласных і запатрабаваных спецыялістаў, а зольныя да аналізу тах ці іншых праблем і пытанні сферы рэгіянальнай культуры.

— Думаю, не памылюся, калі скажыце, што падрыхтоўка навуковых кадраў — адна з асноўных задач БДУКМ. Наколькі паспяхова дзейнічае ў гэтым кірунку?

— На сёння падрыхтоўка навуковых супрацоўнікаў вышэйшай кваліфікацыі ажыццяўляецца ў аспірантурі і дактарантурі БДУКМ, дзе агулам набываюць веды 237 чалавек, у прыватнасці 11 дактарантаў. Дадам, што наш са-працоўнік па абароне дысертацый па культуралогіі і мастацтвазнаўстве, згодна з данымі Вышэйшай атэсташыяльнай камісіі Рэспублікі Беларусь, з'яўляецца адным з п'яці найбольш эфектыўных у краіне.

— А як развіваецца супрацоўніцтва БДУКМ з іншымі навуковымі ўстановамі, у тым ліку — ў станаўшай сферы культуры Беларусі?

— Яшчэ ў 2017 годзе на базе Нацыянальнага мастацкага музея мы стварылі філіял кафедры тэорыі і гісторыі мастацтва, а ў Рэспубліканскім інстытуце кітаўзнаўства імя Канфуцыя БДУ ў 2021 м — філіял кафедры культуралогіі. Летас у Нацыянальным агенстве па турызме заснаваны філіял кафедры інфармацыйных тэхналогій і культуры, а ў Маладзёжным тэатры эстрады — кафедра хараграфіі.

— Дзякуй за гутарку! Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ Фота аўтара

— А што дае стварэнне падобных філіялаў БДУКМ на базе названых устаноў? — У першую чаргу стварэнне філіялаў дазваляе паспяхова праводзіць практыка-арыентаваную падрыхтоўку. Гэта і знаёмства нашых студэнтаў з будучымі наймальнікамі, і апаўважаны тэарэтычных вядуў. Напрыклад, студэнты могуць спачатку збраць фальклорныя матэрыялы, потым апаўважаны, а пазней і ставіць на тах аб іншых народных матывах тэатралізаваны імпрэзы і нават цэлыя спектаклі.

— Аўтогуле, наколькі студэнты БДУКМ уключаны ў навуковы дзейнасць? Ці ёсць сарад іх найбольш паспяхова на даследчай ніве?

— Без перабольшвання скажыце, што адным з самых прыярытэтных кірункаў дзейнасці БДУКМ з'яўляецца навукова-даследчая праца студэнтаў. Гэта падрыхтоўка курсавых і дыпломных, удзел у канферэнцыйных, алімпіадах, круглых сталах, выставах, а таксама ў Рэспубліканскім конкурсе навуковых работ студэнтаў. У якасці аднаго з матэрыялаў навуковага поспеху пра-гу называюць наядуці праект "3D малюванне як сродак захавання і папулярызашы гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі", прэзентаваны студэнтамі 4 курса Веранікай Мелех і Георгіем Корсакавым у рамках рэспубліканскага конкурсу "100 Ідэй для Беларусі". Асноўнае заданне даследчай нівы — на базе рэальнай экспазіцыі БДУКМ "Скарбы мастацтва: сувязь часоў" стварыць віртуальную.

— Дзеці, згаданую музейную экспазіцыю ў сенах універсітэта адкрылі прыкладна п'яцігодзі года таму. Ці з'яўляюцца там новыя прадметы? Гэта з тамака частка навуковай дзейнасці БДУКМ.

— Так, безумоўна. Асно-ва праекта складаюць творы розных відаў мастацтва — дэкарацыўна-прыкладнага, музэйна, мастацтва кнігі. Там дадмунастроўца экспанаты, сабраныя навукова-металічнымі цэнтрам традыцыйнай беларускай культуры, і работы студэнтаў — стыпендыяты спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, лаўрэатаў міжнародных конкурсаў і дыпламантаў рэспубліканскіх выстаў. Мы пастаянна абнаўляем экспазіцыю і павялічваем колькасць аўтэнтычных прадметаў. А ў планах — стварыць віртуальны музей, каб нашы арганізаваны і адметныя экспанаты ўчыталы як мага больш людзям.

— Дзякуй за гутарку! Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ Фота аўтара

Нарадзіўся 28 студзеня 1943-га ў зямлячцы, дзе маці хавалася ад немцаў, на ўсходзе вёскі Федзюкі Ляхавіцкага раёна.

У 1967 годзе скончыў Шчучынскае тэатральнае вучылішча, у 1972-м — Вышэйшыя рэжысёрскія курсы ВПКа (майстарня Дanelі).

1973. Дыпломы праект — фільм “Пра Вішу, пра Машу і марскую пяхоту”.

З 1974 года працаваў на кінастудыі “Беларусьфільм”.

1980. Фільм “Вазьму твой боль”.

За вялікі ўклад у развіццё кінамастацтва ў 1982 годзе атрымаў званне заслужанага дзеяча мастацтваў БССР, у 1990-м — народнага артыста БССР.

1984. Фільм “Чорны замак Альшанскі”.

1986. Фільм “Знак бяды”.

1988. Фільм “Наш броняеякі”.

2000. Фільм “У жніўні 44-га...”.

Загінуў у аўтакатастрофе 26 красавіка 2002 года ў Маскве на дарозе на цырымонію ўручэння прэміі “Ніка”.

У 2003-м на будынку Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” у Мінску была устаноўлена мемарыяльная дошка ў памяць пра Міхаіла Пташчука.

Крылы Пташчука: стужкі знакамітага рэжысёра

З іменем Міхаіла Пташчука звязаны, мабыць, адзін з самых значных перыядаў у гісторыі беларускага кінамастацтва. Знаёмы з горнычымі вайнамі, рэжысёр выбіраў для карцін тэмы, якія ішлі ад сэрца. Шчырасць і нястрыманнае імкненне паказаць іржкі чалавекі лёс зрабілі творчы выбітай асобай у айчынным кіно.

Работы Міхаіла Пташчука застаюцца актуальнымі і сёння, дзякуючы глыбокаму псіхалагізму і звароту да алчвечных філасофскіх пытанняў. Стужкі майстра — пра людзей, якія шукаюць справадлівасць, сутыкаюцца з няпростым выбарам і ніколі не страчваюць сябе. Згалам найярэзнішчымі дэяменты з фільмаграфіі Пташчука. Што яшчэ робіць карціны рэжысёра неўміручымі?

ЧАЛAVEK — ЯДРО ГАЛАКТЫКІ

Асноўны напрамак творчасці Міхаіла Пташчука — Вялікая Айчынная вайна. Ці з’яўляюцца палі бэйшы або спустошаныя хапы галоўным месцам дзеяння, ці лікаліце адлюстраванае ва ўспамінах герояў, гэты лейтэматычны пранізае амаль усе работы майстра. Аднак “дэнтральную тэму беларускага кіно” рэжысёр ніколі не рабўў ядромай сваёй Галактыкі: Сонцам у сістэме майстра заставаўся чалавек.

Чалавек ба разуменне простых людзей дапамагала Міхаілу Пташчуку ствараць праяўленыя вобразы. У поўнай меры гэта праяўлялася ў экранізацыях: “У кожным фільме, знятым на творах беларускіх пісьменнікаў, ёсць частка мяне самога, маёй маці, суседзяў — людзей, срод якіх я вырас”, — казаў кінамастаграфіст.

Яго карціны заўсёды напоўненыя адметнай атмасферай: антураж лакальнай беззаганна гарманіруе з “колерам” гісторыі, характарамі і настроям герояў. У дэнтніку Пташчука пісаў: “Я ведаў кожны рух Сцепаніцы са «Знак бяды», кожны рух Івана Батрака з шамякінскага рамана “Вазьму твой боль”. Не трэба бы-

ло нічога выдумляць. Усе героі рухаліся па маёй фелзюкоўскай хапе”. Мабыць, дзякуючы менавіта такому пранікненню, рэжысёру ўдалася ўлічыць у фільмах жыццё.

ЯКІ ХАРАКТАР!

Пэрсанажы Міхаіла Пташчука запамінальныя. У кожнага з герояў — свае характарыстыкі, якія, спалучаючыся, ствараюць яркі вобраз. Адметнай з гэтага пункту слежкажана можна назваць экранізацыю рамана Уладзіміра Багмамолава “Момант ісіны” фільм “У жніўні 44-га...”. — бліскучы прыклад ядэнтнага напружанага сюжэта, захавання інтэры і стварэння “сакравітых” характараў. Рэжысёр падабраў выдатны каст і старанна прапрацаваў персанажаў з кожным актёрам. Аспярожны і разважлівы капітан Алёхін, бойкі, востры на язык Яўген Таманцаў, мэтанакіраваны і засяроджаны лейтнант Бліноў... Непадобны адзін да аднаго героі распаўядаюць гісторыю, падманваючы іных персанажаў майстэрствам пераўвасоблення. Часам блятаюць і гледаца, каб зацягнуць у сур’ёзную дэтэктывную гульні, дзе няма іншай стаўкі, акрамя як на жыццё.

МЕРА СПРАВАДЛІВАСЦІ

Простыя людзі з няпростым лёсам — тэма, да якой майстар звяртаўся ў кожнай рабоце. Пташчук быў выдатным рэжысёрам-псіхалагам, шмат аналізаваў і шукаў адказы разам са сваімі героямі. Самай пранікнёнай карцінай і сёння

застаецца экранізацыя аднайменнага рамана Івана Шамякіна “Вазьму твой боль”. Фільм уздымае складаныя пытанні на ўзроўнях асабістага і суветнага. Унутраную барацьбу галоўнага героя спараджае супярэчнасць савецкіх законаў і заветаў Усвьяшынга. Ці можа за бойца, які стаў на бок ворага і запільную рукі крывёй нывінаны, звацца чалавекам? І ці мае права вымольваць літасць?

Рэжысёр задае пытанне шпекіраўскага маштабу: ларавец або не ларавец? Глабальнае тэма не пружае майстра, бо ён ведае: кожны знойдзе ўласны адказ, што не будзе памылковым. Так, Іван Батрак пакутуе ад несправядлівасці, але на працягу ўсёй гісторыі абірае будучыню. Ён спрабуе стрымць унутранае дзіця, што так шалёна шукае сумненнасці. Але калі паўчыні героі знаходзяць выйсце ў пранілівым маналогу, мы разумеем, што гэта “крык душы” малага Іванькі. Персанажу становіцца лягчэй, аднак Батрак яшчэ не ведае, што гэтым мука апанавалі розум самага блізкага чалавека — жонкі. Яна адзіная, хто можа ўзяць боль героя і здзейсніць правасуддзе, каб паставіць усё на свае месцы.

МАЦІ — БЫКАЎСКАЯ СЦЕПАНІДА

Моцныя жаночыя характары часта з’яўляліся ў сюжэтах Міхаіла Пташчука. Гэта адбтак іжжакга дзяініства: будучы рэжысёр рана страціў бацьку, хлопца выхоўвалі маці і бабуня, вобразы якіх захаваныя ў героях. Сам кінамастаграфіст вельмі трылітыва параўноўваў маю з быкаўскай Сцепанідай, таму і экранізацыю апавесці “Знак бяды” можна лічыць яго знакавай работай.

Для гэтай карціны майстар выбраў павольнае тэмпавае лодзі сцэны, шмат буйных планаў, мінімум дыялогаў. Да таго ж аўтар ніяк не абудуаў канфікт эмоцый у гледаца, прамамастраваўшы неплыно знаёмага выкавага быту разам з халодным жахам вайны. Такія прыёмы дапамагаюць падкрэсліць моц дука персанажаў. Сцепаніда ў Пташчука — каталізатар, рухавік сюжэта. Яна не “эвалюцыяніруе” як галоўныя героі: з самага пачатку жанчына прадастаўляе ў найвышэйшым пункце развіцця. Яе задача — змяніць іншых. Сіла і бясстрашнасць герані перад тварам смерці абуджаюць храбраць у мужа, а самой Сцепанідзе дазваляюць здзейсніць подзвіг і адпомсціць за сям’ю, сяброў і ўсю краіну.

НІШТО НЕ ЗАБЫТА

Унікальнае ачужчэнне тэмы, гісторыі і людзей узяло рэжысёра на недасягалыню вышыню. На жаль, таленавіты майстар рана пайшоў з жыцця, але паспеў пакінуць у карцінах шмат наказаў, асноўны з якіх — вартна захоўваць праўду пра Вялікую Айчынную вайну. Бо каб кроцьш наперад да квітучай будучыні, патрэбны моцныя карані, якія працстаюць з глебы народнай памяці.

Яўгена ГАБЕЦ

Міхаіл Пташчук на здымнай пляцоўцы

Чуць сэрцам

Здаецца, кожны з нас можа дэманстраваць свой эмацыйны стан праз мейну і жэсты. Ды толькі ачуваць эмоцыі ідэальнай пастыкай цела, ачуваць літаральна скурай прыкаваны нонас думкі, а слова чуць непасрэдна сэрцам накінавана лёсам не ўсім. Такі індывідуум ёсць не проста таленавітай асобай — а таленавітай удвая. Актёр Леанід Гаралдзевіч, чалавек з паружынным сльзку, — з кагорты сапраўдных стойкаў, якія абавязкова дасягаюць здзяйснення сваёй мэры. Хоць гэта, зразумела, дзецця напраста...

Ён атрымаў вышэйшую адукацыю ў сенах Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў і сёння працуе ў трупе Народнага маладзёжнага тэатра эстрады пры Рэспубліканскім Палацы культуры імя М.Ф. Шарко. Аповедам пра свой шлях станаўлення ў якасці прафесійнага актёра, пра самазданую любоў да сцэны і дзеліцца героі нашай рубрыкі.

— Леанід, ці павятаецца, пра што маюць і што вас захапіла ў дэаіністве?

— Паводле ўспамінаў родных, я быў шкадлівым дзіцём, але заўсёды мог пераключыцца на ўзорны паводзіны, каб згладзіць абурэнне бацькоў. З усменшай установай, што маленкім хлопчыкам марыў стаць машыністам ленткі, як і мой бацька, але ў выніку жыццё накіравала мяне па іншым шляху. Вырас я ў гарадскім пасёлку Багушэўск і атрымаў адукацыю ў школе-інтэрнаце для дзяцей з паружынным сльзку ў Віцебску.

— У 2018 годзе Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў стварыла першы эксперыментальны інклюзійны курс для актёраў з паружынным сльзку. Вы атрылі ў шасцёрку ішчасліўчым, якія змаглі наблізіцца да сваёй мэты і сталі прафесійнымі актёрамі. Раскажыце больш дэталява пра працэс навування.

— Падчас навування ў акадэміі мне было прыемна і карысна тое, што са мной камунікавалі студэнты, якія чуюць, з паралельных курсаў. Можна сказаць, акрываў і спасцігаў з задавальнавання прагрэсу група дасягнула з дапамогай майстра інклюзійнага курса, з якім іншым разам мы перажывалі вельмі складаныя часы. Але дзякуючы сваім калегам я ўсвядоміў простую іспіну: сіла ў нашым адзістве. Такага каласальнага прагрэсу група дасягнула з дапамогай майстра інклюзійнага курса, дэнтнага кафедры мастацтва актёра Сяргея Кулажэвіч. Яго праця, парадзі і прарывасць ішцілі з нас будучых прафесіяналаў і зрабілі роўнымі людзьмі. Такім чынам, у 2022 годзе я атрымаў дыплом з пазнакай “актёр драматычнага тэатра і кіно”.

— Шматгадзішняе рэпетыцы, чытанне сцэнарыя для вас — зьявіная справа. Якім чынам твора рыхтуецца да спектакля? І якія этапы праходзіць кожны актёр?

— Спачатку гэта пошук гісторыі! Мы практычна заўсёды ўключаем “рэжым назірання”. Напрыклад, звычайнай паездкай у транспарце пераўвасобіць і вывучэнне павяртат гавані, мікромольных рухаў цела, эмоцый, які ўнікаюць на тварах людзей, што акружаюць нябе. Звычайныя сітуацыі робіцца “хлопчыкам” да нетрывіяльнага прачытання і перадачы сюжэта.

Далей прыступаем да знаёмства са сцэнарыем, падчас якога рэжысёр размяркоўвае ролі. Пачынаецца ачужчэнне гутарка за круглым сталом, дзе мы абмяркоўваем персанажаў, іх характары, выгляд, звячкі, стасункі з іншымі героямі. Актёр абавязкова павінен быць дорым псіхалагам. Без “расшыфройкі” ўнутранага свету чалавека на сцэне рабіць няма чаго. Потым пачынаецца напружана штодзённая праца: рапетыцы ў руху, з завучаным тэкстам, распрацоўка мізансцэны, падрыхтоўка касцюмаў і атрыбутаў.

У цэлым праца на сцэне — гэта розныя варыянты ў пошуках дэкладнага характара персанажа, перадачы паходкі, жэстаў, завучанне новага і паўтор ужо прыйзанага. Па ачуваных ных актёры жыюць у двух паралельных вымярэннях: штодзённым і новым, звязаным з тэроэм пастановкі, якога імкнучы паказаць.

Самы хвалючы і трывожны час — генеральныя прагоні і прэм’ера спектакля. Гэта неперагодна нахтыя на новыя здзяйсненні ці на працу над малымкам.

— Леанід, вы ўдзельнічалі ў тэатральных пастаюках “Пра каханне і не тоекі”, “Мы — першыя”, а таксама пастыкі зняці ў кароткаметражым фільме “Адначыны быя Зямля”. Як вы адчуваеце сябе ў час здымак?

— З рэжысёрам Пятраам Халецкім я пазнаёміўся яшчэ падчас вучбы ў акадэміі. Цяпер яго ўспрамаю не як чалавека са свету кіно, а ў якасці майго сібра. Для стварэння сваёй другой кароткаметражкі ён запраўў нас з калягамі. Здымкі праходзілі ў полі, было на вуліцы было дажджлівае навар’е. І маё сэрца сагрэлі не гарачыя напоі, якімі нас чакавалі на пляцоўцы, а праця ўсёй здымачнай групы. У працэсе сулыненнем для сябе такія дысцыпліны, якія дабрыя і дэнтнаіі я пранікся ўдзячнасцю і дабрыняй да гэтых людзей, бо атрымані дасвед падарыў мне выразнае разуменне: я буду актёрам.

— Вы працуеце ў Рэспубліканскім Палацы культуры імя М.Ф. Шарко. Раскажыце пра сваё рэзітэ і сцены гэтай творчай прасторы.

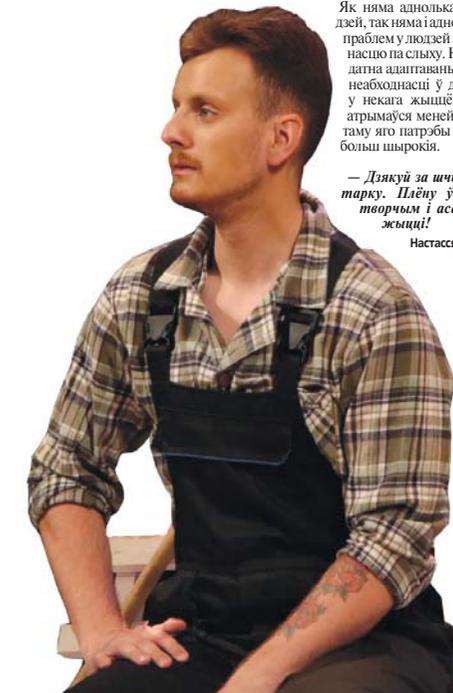
— Я актёр і, вядома ж, выступаю на сцэне з творчымі нумарамі. Не толькі мяне, але і мой калектыў запрашанаюць на розныя мерапрыемствы, дзе нас заўсёды рады бачыць. Мяне вельмі моцна нахтыя гэтая дэаінісць, і я радуюся таксама, калі пасля выступлення гледачы застаюцца пад уражэннем і з усменшай на твары.

У будучыні мару рэалізаваць сур’ёзную задуму: хачу акрыць дзіцячы тэатр-дулоу. Чым раней дзці пачнуць сустракацца з прыгожым, развіваць уяўленне, трэніраваць увагу і спрабаваць ствараць нешта сваімі душэўнымі сіламі, тым больш устой-

Як няма аднолькавых людзей, так няма і аднолькавых праблем у людзей з інваліднасцю па сльзку. Нехта выдатна адаптаваны і не мае неабходнасці ў дапамозе, у некага жыццёвы старт атрымаўся меней удачным, таму яго патрэбы і запыты больш шырокія.

Тэсна пра чынасе і выкаваны Леаніда Гаралдзевіча

— Дзякую за шчырую гутарку. Плёну ў ваішым творчым і асабістым жыцці!
Настасся ЮРКЕВІЧ

“Ладдзя..”, поўная радасці

Апошні студзенскі вечар быў адзначаны важкай падзеяй — суветнай прэміяй оперы “Ладдзя Распачы” Сяргея Бельцова ў канцэртным выкананні, аздабленым багатай відэапраекцыяй.

У вялікай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі — анішпа. Сярод глядачоў — ключавыя фігуры сучаснай айчынай культуры. Авацш такія, што пасія працягла паклаўшы асобныя оперныя фрагменты паўтараюцца на біс. А адна з асноўных мелодый — лейтматыў усяго твора з 14 кінтраў — настолькі трывала засела ў памяці, што гучыць быццам сама па сабе, суправаджае шбце ўсю дарогу дадому, здзішча ў наступныя дні. Ці не пра тасе марылі ў саветы часы, патрабуючы ад кампазітара не проста оперу, а менавіта патрыятычную оперу-песню? Здзішчліся. Але на новым узроўні.

У творчым багажы нашага знанага кампазітара Сяргея Бельцова — работы самай рознай стылістыкі, уключаючы авангардную, запатрабаваную на прэстыжных міжнародных фестывалях. Творца шырока завіяў пра сябе яшчэ ў гады вучобы ў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, калі ў 1920-м прадставіў часе інтэрнацыянальнае журы албрала п’есу музыканта (разам з партытурамі вядомых Шнітке і Канчэлі — толькі тры творы з усяго былога СССР) для фестывалю авангарду “Суветныя дні музыкі”, што Міжнародная асацыяцыя сучаснай музыкі з цэнтрам у Амстэрдаме праводзіла тады ў нарвежскай сталіцы — ў Осла.

“Ладдзя Распачы” — зусім іншая, прызначаная для самай шырокай публікі праца, якая таму і мае адсене кінношных саўндэў і паэзію-эстрадальных павеўаў, знаходзіцца на мяжы акадэмічнага напрамку і так званай “лёгкай” музыкі, прычым бліжэй да апошняй. Жаданне спалучыць розныя полюсы стала прызначанай у свеце эндацыйнай. Гэта, можна сказаць, свядчанне чарговага гістарычнага павету: у Баха ці Моцарта сталістыка “высокіх” духоўных і больш “нізкіх” свецка-побытавых твораў нічым не адрознівалася, часам дастаткова было змяніць назву і словы, каб пераключыць “су” і “этно” ў супрацьлеглы катэгорыю. У пачатку XX стагоддзя ўзнікла про-

рава, пакінуўшы элітнае і масавае мастацтва на розных ступенях. Апошнім часам ты сувязі з прыкладнымі жанрамі эню наладжваюцца. На змену постмалеру з яго скептычнай іроніяй супрацьстаўляюцца праходзіць метаматэрыі, разлічаны на сэрыялістычнага слухача. Найбольша прэфэрыялы пішуць музыку для камп’ютарных гульніў і тая, як і кінатрэкі, гучыць на сімфанічных канцэртах. Аў жанру оперы з’явілася адгалінаванне рок-, поп-, лайт-і безліч самых неверагодных мікстаў. Таму не дзіва, што хтосьці ў закулісы назваў прэм’еру С. Бельцова-ва эксперыментам.

Асабіста я азначыла б твор як гэткую сізнючыю лайт-араторыю (у перакладзе — лёгкую) з гімнічным саўленнем Беларусі ў фінале. Асноўная нагрузка прыпадае на Дзяржаўную акадэмічную харавую капэлу ім. Р. Шырмы, што выдзе аповед разам з чыгальнікамі (Валерыі Анісенка). Сярод сольных партый вылучаюцца іры Гервацы Выліваў (Віктар Мендзелеў) і асабіста Смерці (Таццяна Трацяцка), якія ўстапае з ім у павіднак. Куды менш музычна матэрыялу, што цацкам зразумела, атрымала каралева Бона (Крыстына Нікалава-Рудкевіч). У гэтым па некалькі роліх аказалася ў Первазчыка і Біроўкі (салісты капэлы на Дзімітры Кулакоў, Марыя Керус), у якію закахався галоўны герой. Для традыцыйнай оперы такая абыякавасць да любоннай тэмы — папросту немагчыма.

Леанід Дранько-Майскі, Яўген Бушкова, Віктар Мендзелеў, Крыстына Нікалава-Рудкевіч

Але ж выхад на першы план філасофскія пытанніў — яшчэ адна рэалія часу. Невыпадкова ў найбольш оперных гэтарых свету сёння сталі папулярнамі сцэнічныя ўвасабленні кантат, араторый, мес, пасіеніяў і іншых твораў найперш біблейскай скіраванасці.

Стадчына Уалдзімара Караткевіча — таксама своеасаблівая айчынная Біблія, дзе нацыянальна-міфалогія, гісторыя, траекторыя паводзінаў і чалавечы характары складоўць грандэёзную энцыклапедыю беларускага жыцця. “Ладдзя Распачы” была прызначаная не проста на новае, а, раласна. Менавіта гэтую логіку — не трагічна драматычнае смерці, а радасці жыцця — вывёў Леанід Дранько-Майскі ў вершаную паводле “Рагачоўскай рышар” паводле У. Караткевіча, якая і стала асновай лібрэта. Шмат светла і ў музыцы, багатай на зэмраваныя адсене, ладавае мірашенне. Прыемна таннава-вядомае песенна-панавальныя інтанацыі, і амаль кожную мелодыю хочацца спяваць

з выканаўцамі, бы на канцэртзе эстрадных гульніў. Іншыя стылістыкі і настрой хіба ў Смерці, якая ўвогуле атрымала нечаканую трактоўку — гэта пранікнёна таемнічым “званочкавыя” гуначні, велічная прыгожасць вядомай опернай салісты і яе моцнага сапрапа. Як тут не згадваць трагедыю Музарскага з яго “Песнямі і скажамі смерці”?

Надзея БУЦЦЭВІЧ
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Ансамбль салістаў “Класік-Авангард” заўжыды здзіўляе нечаканымі праграмамі. Гэтым разам калектыў на чале з Людмілай Каліноўскай падтрымаў кінцэрт General Bass, што можна назваць сумесным беларуска-расійскім. У Дзяржаўнай філармоніі ў Мінску з ансамблем сыграў адзін з заснавальнікаў санкт-пёўбургскага “Церам-квартэта” Міхал Дзюдз (бас-балалайка), а ў творах рускіх кампазітараў праступілі беларускія рысы.

Міхал Дзюдз (бас-балалайка), Вераніка Прадзед (цымбалы), Людміла Каліноўская (дыржор)

Сыграць “па-генеральску”

Балабачныя басы творнабы арпаннае гуначне. Цымбалы запрошанай Веранікі Прадзед надалі працятанно асабітую беларускасць, далучылі яго да нашай нацыянальнай культуры, вымусілі згадзіць, што падобная музыка (праўда, без удзелу цымбалаў, распасіюджаных у народзе) выконвалася ў старадаўніх замках і палацах нашай зямлі.

Часткі сюіты “Водкуі тэатра” Леаніда Дзясятнікава праэманстравалі шудознае спалучэнне бас-балалайкі не толькі з фартэпіна, выявіўшы рытма-ударныя якасці абабуды інструментаў (дарчы, менавіта для фартэпіна твор быў напісаны), але і з вялікадэлімі рэзісато (па ступках не пойдзіць смічком, а шчыпальцоў іх палымаў). У частцы “Вадзель” разам з элементамі лжаз ўвогуле нуліса вядоўлі беларускіх народных танцаў — “Бульбы” і полькі “Янка”.

Музыка Астара П’яолы выконвалася без удзелу гасей, таму гучала больш традыцыйна — бы ў якасці інтэрмецца. А на біс мы пачулі апрацоўку рускіх народных песень і прапаніуючы “Казку вандровак” Шнітке.

Ізю выступілі з Міхалем Дзюдзэ, — распавядаў у прыватнай размове мастакі кіраўнік ансамбля “Класік-Авангард” Людміла Каліноўская, — палкаў генеральны дырэктар філармоніі Аляксандр Нікіта, Добры музыкант, Аляксандр і сам калісты кантактаваў з гэтымі салістамі і яго жанкай, што займаецца арганізацыяй канцэртаў. Я адгукнуўся на прапанову, а Дзюдзэ ў сваю чаргу прадставіў нам некалькі розных праграм. У яго ёсць свой арганізацыйны тэатр, які робіць перадажныя творы для бас-балалайкі. Мне ж даўно хацелася звярнуцца да твораў Шнітке, асабіла да “Рэвіскай казкі”. Ды з Веранікай Прадзед мы

Арыгянальнае творы для Міхала Дзюдзэ пісаў Сяргей Еўтушэнка: у 2016-м з’явіліся тры п’есы для бас-балалайкі і струннага аркестра. У канцэртае прагучала адна з іх — “Катэра, дзе сольны інструмент выступіў у ролі своеасаблівай бас-гітары з надзвычайна віртуознай партыяй. “Поліфанічнае танга” А. Шнітке (у арыгінале — для фартэпіна, ударных і струнных) ўвогуле ператварылася ў гэтку дэтэжыў: пачалося са стончых крокаў сольнага ўступу, а завяршылася імгнітаў п’іста-летнага струны, які М. Дзюдзэ падкрэсліў жэстам. У шнітэжы часткі “Тоталь-сюіце” з музыкі да спектакса “Рэвіскай казка” насачыная полістыстыка і гульняў з цытатамі, быў і адзін з фірмовых прыёмаў Міхала — жарочычкі, які робіць перадажныя творы для бас-балалайкі. Мне ж даўно хацелася звярнуцца да твораў Шнітке, асабіла да “Рэвіскай казкі”. Ды з Веранікай Прадзед мы

СТУЖКА ЖЫЦЦА

Лей Бахст 1866—1924 гг.

Мастак, сцэнограф, кіножы ілюстратар, майстар станковага жывалісу і тэатральнай графікі, адзін з самых яркіх прадстаўнікоў Сірэбравага веку.

1866 г. Узнік на свет 27 студзеня ў Гродне ў яўрэйскай сям’і дробнага гандляра. Ён быў народжаны — Лей-Хаім Ізраілевіч Розенберг.

1883 г. Прынятае адважана ў гімназію, каб навука ў Акадэміі мастацтваў, дзе навадзіў і ўдзельнічаў у стварэнні асабістае праграмы.

1889—1890 гг. Прымае сваю першую выставу іграбых пэўтаніаў — Лей Бахст і Тэафіл Гур’явіч у Санкт-Пёўбургу ў Стараўшчых рускіх акадэміяў.

1891—1897 гг. Шмат падарожжаў па Еўропе, навадзіў Італію, Германію, Францыю, Іспанію. Арыгянальнае буйное замкне, дзе выкананыя многія ягоныя творы.

1900-я гг. Пра творчасць мастак набылае славу артыста кіножы ілюстрацыі, тэатральнай графікі, вынаўцы.

1910-я гг. У 1909 г. Бахст адназначна вяртаецца ў Ідыю. За гэта творы вынілі і Пёўбургі, які кіраў, што не мае права на выхад. Мастак перабраўся ў Парыж, дзе адназначна сапраўную рэвалюцыю ў свеце тэатральных дэкарацый.

1912—1918 гг. Гасцёр Імператрыкса багата і Англія робіць Бахста сцэнографам і ілюстратарам. Робіць мастак навукова-апазітыўнаў і тэатральнаў П’яолы і Гітэліава на станковае цацка кола мадэляў брытанскай мастацтва.

1918 г. Сяргей Дзітвель, не апазітыўнаў палітычнай рэвалюцыі, вынаўчы сцэнограф і ўдзельнічаў, адназначна і ў іх працы, які п’яолы не прымаў. Тасе стварэнне моцна арыгянальна Бахста і Гітэліава адназначна адназначна з Дзітвель і яго інтэрпрэцы, нападзілі на 30-гадовы паслявоенае супрацьстаяння і 16 сумесна мастацтваў былі.

1919 г. Эскі касцюма П’яолы да балета П’яолы Дюка “Торс”, 1919 г.

1920 г. Эскі касцюма П’яолы да балета П’яолы Дюка “Торс”, 1919 г.

1924 г. 27 снежня раптоўна памраў ад адуўнаў і Францыі. Пахаваны на могілках Батаньіў у Парыжы.

З 1893 г. 1907 г. мастак жыў на дзве кватэры — у Францыі і Расіі. У першай ўдзельнічаў у навукова-спраўнаў студыю Жана-Леона Жюльона, а пасля працягваў навуковае ў акадэміі Рушэльва Жюльона і ў Аляксандра Зальцфельта. З 1894 года Бахст падарожжаў па Еўропе і ўдзельнічаў у аб’яднанні “Свет мастацтваў”. Супрацьстаяння і адназначнае сапраўнае і вынаўчы “Аполоні”, “Золоты рым” і “Веса”. Публікацыя графікі ў перыядыцы прынцыска Бахсту вядома.

У гэты перыяд Бахст пісаў партытуры рускай інтэрпрэцы, атрымліваў замкне ад Аляксандра ІІ, ачына жыццёў даўней вяліка князю Уладзіміру. Пасля вяртання ў 1905 г. прадставіў “Аполоні”, “Катэрына”, “Адама п’яолы”, “Жульет”, ласэй — “Адама”, “Аполоні”. З 1906 па 1910 г. вынаўчы ілюстрацыі і адуўнаў П. М. Захаравіча, сярод іх быў мастак іграбых час быў Марк Шагал. Бахст ўважана паддэліўна ў параксым Васосенка і іграбых і быў палкаваца іграбых яго сапраўна.

1903 г. Жыніца з дачкой І. М. Трацэўскай Любоўю. Дзе гата імаў поўнае погляданне і атрымліваў дапамогу на змену погляданне — Розенберг афіцыйна становіцца Бахстам. Адна адназначна распадаецца ў 1907 г. годзе пачаў на нараджэння дачкаў сына Любоўі П’яолы.

Сяргей Дзітвель, Альберт Зальцфельт, Жан-Леон Жюльон, Аляксандр Бенуа.

Вяшчэ Нікітай у ролі кілакага тэатрора, 1917 г.

Не памятаю, калі ён з'явіўся ў нашай веткаўскай хаце. Падаецца, быў заўжды. Круглы дубовы стол з манументальнымі гнутымі ножкамі. Калі з рознымі куткоў свету з'яжджались браты баянкі і яго сястры, стол рассяваўся, пераўтвараўся ў авал, і за яго маглі сесці ўсе дарослыя і іх дзеці, усяго чалавек дваццаць.

Стол, надзейны, нерухомы, знітоўваў памкненні і аб'ядноўваў мары. Стол заставаўся гарантам нашай родавай еднасці. Палавалася, так будзе вечно.

ПРЫРОДА РЭЧАЎ

Паліяшучка рэч павінна працаваць. Любіва. Лішняга рыштунку ці змэлі няма. Як і няма ў бліжэйшым лесе лішняга дрэва, а на Сажы — лішняга акуня. Калі выпадае магчымасць, зайдзіце пад гаспадарчую паветку на сялянскім двары. Паглядзіце, да якога блякаста адшпіраваныя дзержаліны піл, сякер, кос, капанні... Некраўдзіва аслупчаныць. Так ж сітуацыя з катнімі рагачамі і кавярэгамі. Паллога і сталынін нефарбаваныя. Цётка Вара адшкарбала іх нажом да неімавернай чысціні. Дрэва прапавала — дыхала: пахла смаільным лесам... Наш веткаўскі стол таксама існаваў не толькі «для мёблі». Ён прапававу.

ГЭТА ВАМ НЕ АКАНЦЫ

Спачатку паспрабую патлумачыць, чым цяпер адарэзніваецца ад сталера. Першыя былі ў асноўным стараверы, рабілі па замове ліштвы, аканцы, пры гэтым «таварным знаткам» было не паўтарана. Мэблю, вытанчаную і складаную, рабілі сталеры, у асноўным аўрэі. Гэтае няпросте рамство спрадлежва лічылася больш элітарным. Дарэчы, карункі вакол вокнаў — для радасці, стол — для сур'эзнага жыцця. Кажуць, яго нам прывезлі на калёсах. Як забітага слана з паліванна. Ле-дзьве ўцягнулі ў хату. «Слон» заняў палову залы і... ажыў.

Телікон" у Ашманскай ДШМ

Стол як выратаванне

Смагронскі аматарскі тэатр

Скарбы Свіслацкай раённай бібліятэкі

СЯБРА

Мы адразу пасябравалі. Тады я паў яго халдзі пешшу. Апускаў абрус да падлогі — атрымаўся сталевак. З банькавага фотапавелічальніка я рабіў куліямет і адбіваўся ад акулана — коткі. Ці ўяўлю сябе таежнікам, які хаваша ад завяў ў надзейнай леснічоўцы. Пад бок клалася падшукі і ўсё тая ж котка... Я рас, а стол чакаў. Дачкаваў. Я нароўні з дарослым піў за дубовым цудам гарбату, гусці, спяваў песні. Стол быў радасным сімвалам еднасці і аднадумства. Але добрае не можа цягнуцца вечно.

СТАГАДОВАЯ ГІСТОРЫЯ

Наш стол зрабілі са стагадовага дуба. Столкі ж ён збіраўся працаць і пасля мэзлавай рэінкарнацыі. У гэтым было вышэйшым сэнс сусінавання прадмета і чалавека. Другі напайнуў сэнзаве ў надзейнай леснічоўцы. Сваёсаблівае перастварэнне — круглага стала караля Артура. Толькі каралем быў мой бацька, самы старэйшы ў родзе пасля смерці дзедка Сцяпана.

Словам, рэч прапавала напоўніцу. А потым здарылася страшнае.

ВЯРНУЦЬ СЭНС

Нас раскідала чарнобыльскай навала. Спачатку раскідала, потым палову пазбавіла. Я не мог забраць стол у Мінскую трохкаляўку. Слон не можа жыць у шапокуні. Яго забраў на летнічаго гомельска дзяўчыца. Заецаша, з таго часу свет і пахінуўся. Хісткі кхонны столік быў не для нетаропка аснсанаванага жыцця. Яго ханала хіба што на паспелыявы сніданкі ды позняя вячэра. Дый збірацца адначасова ж ужо не выпадала: горад — месца для адзіноты ў натоўпе.

Аднак хопіць сябе шкадаваць. Што рабіць? Вяртацца на хутары, у вёскі і мястэчкі. Будаваць катэджы, вилы, вялікія хаты. Каб змясціцца ўвесь род. Тады з'явіцца і неадкладная патрэба ў вялікіх дубовых сталах. Ніколі не позна пачынаць усё з нуля... А пра што пішучы сёння і нашы чытачы? Пра светлыя старонкі нашага жыцця!

ВІНШУЕМ ЧАЛАВЕКА ГОДА!

Па выніках мінулага года ў сферы культуры ўзніў Янічын, 105 — года **Магілёўчыны**

Алег Хмялюко — Чалавек года Магілёўчыны

атрымаў дырэктар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці і культурна-асветнай работы Алег Хмялюко. Пра гэта распавяла відэа рэдактар устаноўвы Крыстына Башарымава.

Алег Фёдаравіч узначальвае абласны метадыцэнтр 17 гадоў, з'яўляецца старшынёй Рэспубліканскай рады па пытаннях клубнай дзейнасці і народнай творчасці пры Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь. А жыць Алег Хмялюко — даўні сябра нашай «Культурцы». Шчыра далаучаемся да віншаванняў!

ПАМ'ЯТАЦЬ І ГАНАРЫЦА

Піша бібліятэкар Шчучынскай раённай бібліятэкі імя Цёткі Тамара Менская: «*Першае пасяджэнне літаратурна-музычнай гаспаўні ўсёй душой было прысвечана літаратурным юбілеям гэтага года. 18 лютага споўніцца 130 гадоў з дня народжэння Максіма Гарцкага, аднаго з пачынальнікаў беларускай мастацкай прозы, фалькларыста, навукоўца...*

Наступнае літкі календарна назады ад 80-гаддзі на дня народжэння пэна Мар'яна Дуксы, ганаровага грамадзяніна Смагроня. Вяной споўніцца 85 гадоў Уладзіміру Карыму. Столкі гэ споўніцца 75 гадоў з дня народжэння Юзэфа Янічына, 105 — Кастуся Кірэвіча».

ПРЫЗВАВЕ МЕСЦА ЗА КРАЯЗНАЎСТВА

У Поразаўскай бібліятэцы-цэнтры краязнаўства Свіслацкага раёна аматарскае аб'яднанне «Спадчына» займаецца апошнім часам вывучэннем гісторыі праваслаўя. Падлеткі пад кіраўніцтвам бібліятэкара Ірыны Сарай наладзілі на родным краі духоўна-асветніцкую экспедыцыю.

Як паведамляе загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Свіслацкай раённай бібліятэкі Ніна Калач, падчас экспедыцыі вывучаліся архіўныя дакументы з мясцовага музея, матэрыялы з архіва царквы ў Поразаўе...

У выніку з'явілася праца «Праваслаўе ў Поразаўскім краі», прадстаўленая на VIII Рэспубліканскім конкурсе «Бібліятэка — цэнтр духоўнай асветы і выхавання». У выніку Поразаўскай бібліятэка заняла трэці месца ў намінацыі «Гісторыя праваслаўя роднага краю».

ПРЭМ'ЕРЫ — ДВА РАЗЫ НА ГОД

Смагронскі аматарскі тэатр малалі і па ўласным узроўню, і па ўзроўню артыстаў трупы. Але ў вобласці калектыў паспелі заўважыць.

Як пераконава мастацкі кіраўнік тэатра Лёлія Сямёнава, прэм'еры адбываюцца два разы на год. І музыку, і сцэнічныя строй трытуюць самі ўдзельнікі трупы.

АРКЕСТР ПРЯХВАЎ У ГОСПЦІ

«Ашмянская дзіцячая школа мастацтваў», — піша намеснік дырэктара Таццяна Печкур, — *сустракала дзямі гасцей — узорны дукавы аркестр «Телікон» з ДШМ № 18 Мінска. Візіт адбыўся ў адпаведнасці з праграмай абмену педагогічным вопытам.*

Пасля канцэрта гасці набылі ў Галычанскім замку, пад'язьнічкі ў наступяжні круглага стала».

Дзякуй за пісьмы! Беражце сябе. Сустрэнемся праз тыдзень

Яўген РАГІН

Крэўскі замак. Яўген Сліх у вобразе княжага егера са сваімі «ваўкалакамі» — Бісам і Бобам

Ярмакі. Месца сілы

У пошуках свайго наканавання

Нават у самы пахмурны дзень, калі дрэвы стаяць яшчэ голяыя, Ярмакі умудраюцца выглядаць прывабна. Хто лепш, як не чалавек творчы, можа годна ацаніць гэтае месца? А калі прыходзіць адчуванне, што тут жыць дух таўці, продкаў, то гэтыя маліюнкі куток становіцца асабліва дарагімі. Бясцэнным!

У хаце, дзе пасяліўся Яўген Сліх, жылі яго баба і дзядуля па куцелі. Яўгенія і Міхась Скопешы. Хаце — сем дзясяткаў гадоў. Частка яе — пераважна з Крэва, другая — лабуры Успенія Прасвятлой Багародзіцы. Напрыканцы 1990-х на фабрыцы былі ледзь не найлепшыя заробкі ў горадзе.

Некалі Яўгенава бабаўля гаварыла: «Прадавайце хату хоць за тысяччу». Але ён настойліва адмаўляўся: «Ні ў якім разе! Я прыду сюды жыць!» Наўрад бабаўля ў гэта паверыла, але хату не прадала.

ШЛЯХ ДА МАРЫ

Яўген родам з Маладзечаншчыны, з Сасновага Бору. «Калі я быў школьнікам, любіў ліпіць з пластыліну, майстраваў з дрэва лукі, рагаткі і нават караблі», — успамінае мой суразмоўца. — Усе кацаліся.

«Памятаю, у 1999 годзе мы залезлі пёнэр у Ярмаках. Было 12 чалавек. Не толькі ты і баба, увесь час у майб памяці — велізарныя ярмацкія ліпы і клёны: ідзеш па вуліцы, як па тунэлі, з гары глядзіш — за багатай лістотай дрэў нават стрэх не відаць, толькі антымы дэдуць. Дубы, калі на іх узбярэжся і раскачваец галінкі, становіцца самалётамі ці караблямі.

Скончыў школу Яўген у Маладзечне, потым — Віцёўскае вучылішча. Атрымаў спецыяльнае раз'язара па дрэве, пры гды адпраўваў на Маладзечненскай мэблевай фабрыцы. Выказаў розныя элементы аздаблення да мёблі. Работнікі выконвалі і іншыя заказы: напрыклад, рабілі царквы вароты ў саборы Успенія Прасвятлой Багародзіцы. Напрыканцы 1990-х на фабрыцы былі ледзь не найлепшыя заробкі ў горадзе.

Разьба па дрэве вельмі запіва хлопца, ён пачаў выразаць невядзікі скульптурныя. Калі гэты запікаўленасць убаўчы старэйшы калега Віктар Чупрын, параў хлопцу запісацца на заняткі малявання.

У Маладзечне на той час была выдатная мастацкая студыя пры ДOME культуры. У ёй займаліся людзі рознага ўзросту. Яўген накіраваўся туды. Прапавав на фабрыцы, а пасля работы спынаўся на заняткі. У атмасферу, дзе панавала Яе Вялікасць Творчасць.

«Памятаю, у 1999 годзе мы залезлі пёнэр у Ярмаках. Было 12 чалавек. Не толькі ты і баба, увесь час у майб памяці — велізарныя ярмацкія ліпы і клёны: ідзеш па вуліцы, як па тунэлі, з гары глядзіш — за багатай лістотай дрэў нават стрэх не відаць, толькі антымы дэдуць. Дубы, калі на іх узбярэжся і раскачваец галінкі, становіцца самалётамі ці караблямі.

«Памятаю, у 1999 годзе мы залезлі пёнэр у Ярмаках. Было 12 чалавек. Не толькі ты і баба, увесь час у майб памяці — велізарныя ярмацкія ліпы і клёны: ідзеш па вуліцы, як па тунэлі, з гары глядзіш — за багатай лістотай дрэў нават стрэх не відаць, толькі антымы дэдуць. Дубы, калі на іх узбярэжся і раскачваец галінкі, становіцца самалётамі ці караблямі.

«Памятаю, у 1999 годзе мы залезлі пёнэр у Ярмаках. Было 12 чалавек. Не толькі ты і баба, увесь час у майб памяці — велізарныя ярмацкія ліпы і клёны: ідзеш па вуліцы, як па тунэлі, з гары глядзіш — за багатай лістотай дрэў нават стрэх не відаць, толькі антымы дэдуць. Дубы, калі на іх узбярэжся і раскачваец галінкі, становіцца самалётамі ці караблямі.

У Ярмаках захаваліся драўляныя крыжы, які стаяць з часоў Вялікай Айчыннай вайны. Яго стварыла мясцовае моладзь за ноч.

Дубовы крыж на перамогу вызраці хлопцы, а дзяўчаты саткалі да яго ручнік.

ХІБА НЕ РАЙ?

У Ярмаках хлопец бываў рэдкамі наездзім. Але ўсё больш задумваўся, што менавіта тут трэба пуськаць свае караві. У 2017 годзе вырашыў у вёсцы прапасацца. Планаваў атрымацца, але восенню 2018-га яго запралі ў Чэжычанку — выкладзіла скульптурную ўа Хоскінім міжнародным мастацкім інстытуце. Тое ведае, як бы склаўся далейшы лёс нашага героя, калі б не каранавірус. «Восенню 2019 года, нічога не ма гаварылі пра гэту хваробу ва ўвесь годзі, мы на яе ўжо перахварэлі». Я таксама ўжыла перахварэ «карану». Неўзабаве ў Кітаі пачаўся каранішч — і я вярнуўся ў Ярмакі. Увесь 2020 год тут прасядаў бязьваўна. Крыху займаўся творчасцю, а зольшана — даводзіў да ладу хату і двор, — успамінае Яўген. —

МАСТАТВА СКУЛЬПТУРЫ І... УШУ

У 2000 годзе Яўген паступіў у Глебаўку. Вучыўся прапавцаць з дрэвам, металам, каменем. Скончыў — і адразу накіраваўся ў Санкт-Пецярбургскую дзержаўную мастацка-прамысловую акадэмію імя Аляксандра Штыгліца.

— Надзвычай насычаны час, — кажа Яўген. — Калі вычынаш на мастака ці скульптара, то, па сутнасці, жыўш у майстэрні. Да таго ж з першага курса акадэміі пачаў прапавваць. У асноўным гэта былі рэстаўрацыйныя работы. Мы супрацоўнічалі з вядомым пісьмерскім рэстаўратарам Львом Шыфрынам, пад кіраўніцтвам якога ў Санкт-Пецярбургу было адноўлена некалькі мільянаў квадратных метраў гістарычных будынкаў. Мы ўзнаўлялі фансідную скульптуру, ліпніну. Прапавалі на многіх аб'ектах, адзін з якіх — Галоўнае Адміралцейства. Пасля вучобы застаўся ў Пшеры. Прапавав і тварыў, свае працы прэзентаваў на фестывалях па скульптуру. Тут пачаў асвойваць і кавальскую справу. Займаўся гэтым у кузні Фёдара Пушкарэва. Праца з металам і агнём... Сапраўднае магія.

Яўген з цікавасцю ўдзельнічае ў розных мерапрыемствах, якіх ладзіцца ў Крэўскім замку. На фестывалі «Кераміка Крэва» праводзіў майстар-класы па кавальскай справе. На адкрытых вежы-лазоршы палчас тэатрызаваў імпрэзы ў вобразе раманіста Шаньсі. Пашанавала гэтага дапаўнялі два сабакі — дзевяцімесячныя аляксандрыя малымуты Боба і Біба, якія пераходзілі ў Ярмакі з прытулку. На вясковых прасторах сабакі сябе цудоўна адчуваюць.

Мой суразмоўца доўгі час знаходзіўся ў віры падзей, а ў Ярмаках так хіба. Пастаянна тут жыўшы тры чалавекі: Яўген, яго 85-гадовага суседка баба Стася і Канстанцін Дзямідовіч, які ўзнаўляе аграды дзібу «Зорка Крэва» паблізу замка. Пянь хат выкарыстоўваюцца пад лешчына.

«Камусьні можа падацца, што мне тут сумна. А чаго мне сумнаваць? — разважае творца. — Маю шмат планаў, у самых бліжэйшых — хачу зладзіць майстэрню. У мяне ёсць сябры, сабакі, інтэрнэт. А мастакі — такія людзі, якіх заўсёды знойдзіць сабе занятак. У рэшце рэшт, можа ўзяць мёд, выйсці на паляна і пазаймацца.

Да таго ж гэтае месца выдатнае для натхнення, якое прыходзіць ад прыгажосці наваколля, ад прыроды, ад людзей. Зранку глянеш удаўчыньне — алені стаяць ці лёвавілае з кусяў? Зладзіць рашчынню трыюфэр, зарываць кітайскага кота, і'ош і глядзіш у вакно... Асабліва прыемна ўзімку. На вуліцы холадна, завурака, а ты сядзіш у шпіле: печ топіцца, яловыя прывы пацракваюць, наіраіш за птушкамі, якіх прылятаюць да кармушкі, якую сам зрабіў і хавіць...»

Хіба не рай? **Галіна АНТОНАВА**

Потым пачаў выходзіць у лодзі. Вяной 2021 года ўдзельнічаў у фестывалі бронзавай скульптуры (конкурс для прафесійных скульптараў), якая праходзіла ў Астрашынскім гарадку. Стаў лаўрэатам. Усяго было 40 удзельнікаў, з месца выначаліся прызямі. Мой твор «Сон розуму нараджае пачвару» да прыза не лаягнуў, але яго кулія ў прыватны калекцыю. А на ідунаду на выставу ў Пшער адправіў сваю камбінаваную работу «Філосаф», зробленую з мясцовага валуна і дрэва (са строй ліпы веер зламаў гаіну)».

Творчасць жыць ў доме Яўгена. Тут стайць каркас на будучую скульптуру, далей — фармуеца скульптура... Займаецца мой суразмоўца і кавальскай справай. На сталае — нататкі з эскізамі кананых элементаў да вежы-лазоршы ў Крэве. Ратаваў з сябрам Аляксеем Патанкам, кавалем, які жыў у Панары, вырабілі аздабленне да новага турыстычнага аб'екта.

Яўген з цікавасцю ўдзельнічае ў розных мерапрыемствах, якіх ладзіцца ў Крэўскім замку. На фестывалі «Кераміка Крэва» праводзіў майстар-класы па кавальскай справе. На адкрытых вежы-лазоршы палчас тэатрызаваў імпрэзы ў вобразе раманіста Шаньсі. Пашанавала гэтага дапаўнялі два сабакі — дзевяцімесячныя аляксандрыя малымуты Боба і Біба, якія пераходзілі ў Ярмакі з прытулку. На вясковых прасторах сабакі сябе цудоўна адчуваюць.

Мой суразмоўца доўгі час знаходзіўся ў віры падзей, а ў Ярмаках так хіба. Пастаянна тут жыўшы тры чалавекі: Яўген, яго 85-гадовага суседка баба Стася і Канстанцін Дзямідовіч, які ўзнаўляе аграды дзібу «Зорка Крэва» паблізу замка. Пянь хат выкарыстоўваюцца пад лешчына.

«Камусьні можа падацца, што мне тут сумна. А чаго мне сумнаваць? — разважае творца. — Маю шмат планаў, у самых бліжэйшых — хачу зладзіць майстэрню. У мяне ёсць сябры, сабакі, інтэрнэт. А мастакі — такія людзі, якіх заўсёды знойдзіць сабе занятак. У рэшце рэшт, можа ўзяць мёд, выйсці на паляна і пазаймацца.

Да таго ж гэтае месца выдатнае для натхнення, якое прыходзіць ад прыгажосці наваколля, ад прыроды, ад людзей. Зранку глянеш удаўчыньне — алені стаяць ці лёвавілае з кусяў? Зладзіць рашчынню трыюфэр, зарываць кітайскага кота, і'ош і глядзіш у вакно... Асабліва прыемна ўзімку. На вуліцы холадна, завурака, а ты сядзіш у шпіле: печ топіцца, яловыя прывы пацракваюць, наіраіш за птушкамі, якіх прылятаюць да кармушкі, якую сам зрабіў і хавіць...»

Хіба не рай? **Галіна АНТОНАВА**

тагтва. Яны нарадзіліся на маіх вачах, спачатку ў майстэрні — мансардзе шашціваровага дома на Ленінскай праекце, 18, потым у апошняй яго майстэрні — на трэцім паверсе дома на вуліцы Сурганова, 44.

Менавіта там з'явіліся яго нечаканія ўнікальныя карціны, прысвечаныя з'яваў адступленню Навалёна з яго Вялікай арміі ў 1812 годзе праз тэрыторыю Беларусі: дзве карціны (адна — па загаду Міністэрства культуры СССР) пра буйнога рэвалюцыянера-тэратыста першай чвэрці XX стагоддзя Барыса Савінава, арыштаванага чэкістамі ў Мінску на Нямізе 16 жніўня 1924 года. А побач героіка-рамантычная кампазіцыя-балала "Гуліяй-поле", мабыць, першая жывапісная рэч у савецкім жывапісе, прысвечаная правальму савянскага руху на Украіне Нестару Махно, якога мастак успрымаў як вельмі значную гістарычную асобу першадру Грэмазіскай вайны.

А вось яшчэ даволі радкія тэмы для жывапісу: грамадзянскае пакаранне Мікалая Чарнішэўскага і разубегленне Ленін і Дзяржынскі ў час лева-эсэраўскага мяшчэга білення 1918 года. Яшчэ цікавае трыпцік "Пушкін. Імгненні вечнасці" і карціна "Гляя Рэлін". Наглядзіцца на нялёгкае жыццёвы і творчыя перыпетыі, што выпалі на долю Леаніда Шчамялёва ў гады яго становлення як мастака, чаму я быў неспасрадным сведкам, дэс беражліва ахоўваў Валаліва пад сваім надзейным крылом, не даваў яму аніводнага шанца збочыць з мастакоўскай каліны, якую Шчамялёў абраў адрозжэ пасля вайны. Вываюна, заслужыў ён гэтак права — права з'яўдзіцца заставіцца сабой: і са сваім шібецкім дзіціствам; і з фронтным юнацтвам, абліналым крывавым полымем Курскай дугі, і ў баіх за Украіну і Беларусь, і потым — аж да Перамогі — у баявых паходах у складзе 2-га гвардзейскага кавалерыйскага корпусу.

"Усё, што я ўвасабію на палотнах, — кажаў мастак, — маё жыццё. Гэта гісторыя майк Рэліны. Гэта памяць як адно з самых запаветных панішчюў. Гэта людзі, якіх я вельмі люблю. І, канешне, — прырода, без якой не ўяўляю свайго існавання".

Інакш кажучы, Леанід Шчамялёў заўсёды адчуваў сабе лідэрам, вольнараўна і пластычных рэлішчюў Шчамялёў як жыццёвы сэдзёўскі, пачынаючы з першых палотнаў пачатку 1960-х, быў унутрана маналітным. Яшчэ ў самым першым сіплым каталогу яго выстава, прысвечанай 50-годдзю гэтага дня нараджэння, я адзначыў гэту асаблівасць: "Я змагаюся за непаўторна ёмісты, дынамічна-востры стиль, суцэны творчому саветаўспрыманню сучаснага чалавека". З той пары прайшлі гады, а вось стылістычны, таматычны і маральны стрыжань яго творчых ітэразаў застаўся ранейшым.

Гадоўнае, ён мала мяніўся ў прынышчювых адносінах да мінулага і сучаснасці. У ім жыцця было вынічаны між паімік жааненем і магчымацю ўвасаблення, памік гарэнем і ўменнем, задумай і дагнэнем. Інакш кажучы, Шчамялёў — гэта натхнёны і парываты пэндзаль, напуноены страшю і дзіўнай энергетыкай. Пэндзаль, які распуляў шэрую абалонку будзёнасці і забяваў з бізучных глыбін паўсёзданасці сці асабліва, хлапоцуючы сэнс. Менавіта такі радкі дар судакранання з тывінымі і запаведным насычюў творы наіружжым гарэнем світла і колераў, жывымі рытэмамі, музыкнай пластыкай, асаблівай ічма-малёўскай вобразнай структурай, непалюўнай ліній маюнака. І не дзіўна, што ягона паітра ў найлельшых творах поўна трытанія і пячюты, хвалёванай і неспакою, чакання і здзіўлення.

Спраўды, аглядаючы яго чароўныя пейзажныя карціны, не лёгка не забавіцца Шчамялёўскай "ічма-малёўскай" бела-блакітным сілетым і шырым ранішнім туманам, і берагам, які акно ў космас, небыццём з вольным сяргом месца або цёплым ад маюладога сонца вясновай зямлі з першай зяніннай. Як гэта блізкава намаляванай Якая разнастайная ітаначыня, як гэта лёгка і глыбока! А які чароўны вядор ідзе ад яго палотнах са сяржэмі ружомі, піюнімі ці з'ямінам! Так, так — нах ад кветак, намаляваных фарбамі. Бывае ж так, калі... уявіць.

Спраўды, творы Леаніда Шчамялёва дзіўна праясняюцца, і ты заўсёды бачыш: воль гэта нараджалася бочым сэрца, а тое — павізанна-партэўна галерэя: Мікалай Гусоўскі, Максім Багдановіч, Янка Купала, Якуб Колас,

б частічкі асабістай веры, пацішчю, страшці, трывогі. На палотнах усё перагліблюся: паэзія, гісторыя, гарадскія вуліцы, вясковыя рытэмы, боль вайны, космас, твары, рукі, кветкі. І усё гэта — зганены роздум пра жыццё, пра творчасць. І глыбіны саманалізі. І спроба асэнсаваць быццё ў яго мінулым і сённяшнім.

Але для мяне галоўная духоўная "палітра" Шчамялёва, якая шмат чаго мае растлумачыць, — не толькі пра чароўную паэзію фарбаў. Шырэй — і пра чалавека, і пра культуру наогул, і пра навакольны свет, і пра шматпакутную біяграфію краны. Гэта акраж яго галоўныя тэматычны папуркам, на якім павярстаў булынак пад умоўнай назвай "Я і Час", пра на-паўзабывае мінулае і супярэчлівае сучаснае.

Яна, "палітра", называючымім вобразам раскрывае яго інтэлектуальна-мастакоўскі дал. Дзякуючы ёй мастак, па сутнасці, мо сам таго не ведаючы, наогул стварыў новы жанр усходняй жывапіснай сімфоніі-эпапу пра сабе. Воль чаму нават мала спакуюнны глядач на любой выставе адрозжэ пазнае "ічма-малёўскую" рэч: яна так напісана, што скапіраваў яе вельмі шэжка, хая некаторыя яго вучні і справаіталі гэта зрабіць. Нават яго дочка, прафесійная мастакі Маргарыта і Людміла, пайшлі ў вывучэннем мастацтве зусім іншымі шляхамі, чым іхні тата.

Пры ўсёй шматграннасці таленту, шырэнні сюжетных пошукуў, разнастайнасці жанраў, кантрадыкцыяў і пластычных рэлішчюў Шчамялёў як жыццёвы сэдзёўскі, пачынаючы з першых палотнаў пачатку 1960-х, быў унутрана маналітным. Яшчэ ў самым першым сіплым каталогу яго выстава, прысвечанай 50-годдзю гэтага дня нараджэння, я адзначыў гэту асаблівасць: "Я змагаюся за непаўторна ёмісты, дынамічна-востры стиль, суцэны творчому саветаўспрыманню сучаснага чалавека".

З той пары прайшлі гады, а вось стылістычны, таматычны і маральны стрыжань яго творчых ітэразаў застаўся ранейшым.

Гадоўнае, ён мала мяніўся ў прынышчювых адносінах да мінулага і сучаснасці. У ім жыцця было вынічаны між паімік жааненем і магчымацю ўвасаблення, памік гарэнем і ўменнем, задумай і дагнэнем. Інакш кажучы, Шчамялёў — гэта натхнёны і парываты пэндзаль, напуноены страшю і дзіўнай энергетыкай. Пэндзаль, які распуляў шэрую абалонку будзёнасці і забяваў з бізучных глыбін паўсёзданасці сці асабліва, хлапоцуючы сэнс. Менавіта такі радкі дар судакранання з тывінымі і запаведным насычюў творы наіружжым гарэнем світла і колераў, жывымі рытэмамі, музыкнай пластыкай, асаблівай ічма-малёўскай вобразнай структурай, непалюўнай ліній маюнака. І не дзіўна, што ягона паітра ў найлельшых творах поўна трытанія і пячюты, хвалёванай і неспакою, чаканя і здзіўлення.

Воль чаму для Шчамялёва не было тым важных і няважных жывым воль адначасова з фігура-

Национальный портрет. После вернисажа, 2008 г.

Музыканты Шибеско, 2005 г.

Край Нарчанский, 2008 г.

Быццам у сне, 1995 г.

Вечерні Мінск, 2007 г.

Наваліца, 22 чэрвеня 1941 г.

"...Як пчала на гарачай кветцы"

Эсэ an appreciation да 100-годдзя з дня нараджэння Леаніда Шчамялёва

...І вось прыйшоў час, калі мы, яго сучаснікі, папчленікі і калегі, б'юлья вучні, мільёны глядачюў — прыхільнікюў бліскучага таленту Майстра, праз два гады пасля адыходу непаўторнага жывапісца ў іншы свет адзначаем вэкавы юбілей яго нараджэння. На вялікі жаль, не дажыў мой дарагі сябра да гэтага дня — 5 лютага...

Сержант П. Шчамялёў. Оронт, 1944 г.

Маршкі, 1964 г.

Васелле, 1959 г.

кавога сіброўства маліваў мяне з прыроды. Раней іх у экспазіцыях таксама не было... Ды і аўтапартрэты ён вельмі радка выстаўляў — іх у яго некалькі. А дарэмна. На гэтых палотнах — асоба, дзівава святлая і чыстая, незапам'яная канонамі, штапамі і догмамі, часам неспакойная, імпісивная, нстрыманая ў эмоцыях, часам прыгоннама быццё. І ўсёму гэтому даваў другое жыццё, адлюстравываючы на палотнах свае непрыстыя перажыванні, горкія і саюдыкі ўспаміны, свой настрой, сваю бізмехюню любоў да чалавека і прыроды. Мастацкая прастора Шчамялёва — гэта калейаскоп, у якім зніпоўвацца спектр самых розных колераў і адценняў. Кожная палатка фіксуе лэдзюўны выраз гэтага калейаскопа: імяненне — і на экране яго новы свет, новыя вобразы, часам нават нязвыклыя для беларускага мас-

ся, дык у чым сэнс нашага жыццёў? Значыць, камусці звыш гэта было патрэбна? А калі так, дык які след мы пакінем пасля сабе? Вечныя пытанні...

Так, у свет, створаны гэтым майстрам, уваходзіць радасна і лёгка. Гэты свет адкрыты і ўсваляваны, мужны і прыстава чыста. Людзі ў ім вылучаюцца спакойнай прыгажосцю, дабрэйнці, схільнасцю да разваг пра тое, што мы, з ікога розу-глемелі і хуты ідэямі. І наогул: калі мы нарадзілі-

ся, дык у чым сэнс нашага жыццёў? Значыць, камусці звыш гэта было патрэбна? А калі так, дык які след мы пакінем пасля сабе? Вечныя пытанні...

тыўнымі кампазіцыямі ён пісаў "шматслоўна", часам складаючы адналіччю і складанаколеравыя карціны-пейзажы і, асабліва ў апошнія гады жыцця, шмат нацюрморту (алесям ці фламастэрам). Бо нацюрморты, які лічыў мастак, — таксама роздум пра чалавечы лёсы, пра тое, што аб'ядноўвае людзей на шляху да існавання і радасці.

Леанід Дамітрыевіч быў чалавекам надзвычай шыкаўным, дапытлівым да жыцця і да ўсёх яго праў. Ён — надзвычайная пасінавая асоба: моцная, глыбокая, эмацыянальная, якая ведала шмат таго, што мы і блізка не ведалі. Яго ітанучыя здзіўлялі. Як яго любоў да застолья і тэмы, што яго ітанучыя здзіўлялі. Як яго любоў да застолья і тэмы, што яго ітанучыя здзіўлялі.

Не было, здаецца, такой сферы жыцця, якая была б для яго нецікавай. Усё, што абдылаваў у сучасным мастацтве і тое, чаму мы былі сведкамі і ўзлельнікамі, яго глыбока хвалёвала. Некалькі гадоў пачынаў са свайго першага, незалежна ад іх стварыў самастойна становішча, узроству, прафесіі. Каго тут толькі не бывала: мастацтвазнаўцаў, журналістаў, музыкантаў і музыканты, літаратараў, міністры, дыпламаты, канешне, мастакі розных кірункаў і поглядаў...

Мне здаецца, Шчамялёў лепш за іншых адчуваў, наколькі хуткаваліччювыя жыццё. Менавіта таку ён так ітануў усё, што лёс здольны даць чалавеку, — ад высока інтэлектуальнага да звычайнага жыццёвага задалаванення. Слухай яго было асадолай. Аднак пры ўсім сваім амаль дэманстрацыйным эпідурызьтве Леанід Дамітрыевіч з'яўляўся асобай вельмі строгай прафесіі: маральнай неахайнасці — ні на грам, шырпечь не мог спазненняў, а акцэнткі яго былі дакладнымі і, калі трэба, бізлізасна. Радок Іосіфа Бродскага — "понімаемому жыццю, каг пчела на гарчым цвекце" — гэта і пра яго, хая ітануваны пра інаша.

Прымаючыся за гэтак эсэ, я падумаў пра тое, які адзначыць жанр майго сённяшняга артыкулу да ўспамінаў Шчамялёва, што па-англійску "an appreciation" (удзячнасць) часам выкарыстоўваецца як азначэнне жанру, але ў нас не прывыклі пісаць артыкулы ў жанры ўдзячнасці. Тут — і ў выдчюўным мастацтве, і ў арт-кратышчы, і ў журналістыцы, і ў пісьменніцкай справе — галоўную ролю павінна граць, на мой погляд, бізлізасна. Некалькі гадоў пачынаў са свайго першага, незалежна ад іх стварыў самастойна становішча, узроству, прафесіі. Каго тут толькі не бывала: мастацтвазнаўцаў, журналістаў, музыкантаў і музыканты, літаратараў, міністры, дыпламаты, канешне, мастакі розных кірункаў і поглядаў...

лічнасці газеты сарол падлісчычюў, шмат рысавалі для выдання, пісаў праблемнае нататкі, не кажучы пра тое, што заўсёды быў у курсе клопатаў журналістаў-культураўцаў. Усё, што ён рабіў, было тады вельмі інтэлектуальна і па-сапраўдному прафесійна. У гэтым сэнсе Леанід Дамітрыевіч быў абсалютна ўнікальным чалавекам, якіх сёння вакол нас сустрачаць шэжка.

Прымаючыся за гэтак эсэ, я падумаў пра тое, які адзначыць жанр майго сённяшняга артыкулу да ўспамінаў Шчамялёва, што па-англійску "an appreciation" (удзячнасць) часам выкарыстоўваецца як азначэнне жанру, але ў нас не прывыклі пісаць артыкулы ў жанры ўдзячнасці. Тут — і ў выдчюўным мастацтве, і ў арт-кратышчы, і ў журналістыцы, і ў пісьменніцкай справе — галоўную ролю павінна граць, на мой погляд, бізлізасна. Некалькі гадоў пачынаў са свайго першага, незалежна ад іх стварыў самастойна становішча, узроству, прафесіі. Каго тут толькі не бывала: мастацтвазнаўцаў, журналістаў, музыкантаў і музыканты, літаратараў, міністры, дыпламаты, канешне, мастакі розных кірункаў і поглядаў...

Дык воль, высокая строгасцю да якасці жывапісу з адпачнасцю за свой аўтаграф на палатне і была асабістай прафесійнай прастворы мастака. У вонкавай, скажу так, сферы ён кіраваўся выключо-

на і адзіна правіламі шыврозага розуму. Не спрабуў палешыць тое, што і без ідзе ніяксяка працце. Не пагарыў ад мастака штодзёнага пошыву за малбэртгам у майстэрні. Дурна не зрабіў разумным, а гультавага — працывым. Не можаў змяніць сітуацыю — змяні адносны да яе.

Важнай часткай дзіўнавага арганізма Леаніда Дамітрыевіча было, мяне здаецца, бестамыкавае вынічаны мэрку ўсёчюўнаў і ўласныя карынанты ў сене. Таму ён ўмеў дакладна акрэсліць якасць сваёй і чужой творчай работы, лагодна прымаць кампліменты, дакладна апубваў межу ўласнай папулярнасці, а таксама адноснае каіпоўнасць афіцыйнаіх форм грамадскага прызнання гэтай папулярнасці.

Сваё эсэ хачу закончыць цікавым, на мой погляд, фрагментам з маналогу Шчамялёва, які я запісаў у 2005 годзе: "Магчыма, і гэтак здаецца найліччюў, але я веру ў правдывананасць: кожны мае свой шлях у жыцці і мастацтве. Чалавек толькі рэалізуе тое, што закладзена ў ім прыродаю. Таму кожны па-сваёму адчувае жыццё, мае свой жыццёвы рытм, сваю праствору, свой колер часу, свой машаб, урзшчюў. У мастацтве неляга адкрыць новае, у мастацтве можна адкрыць сабе. Жывапіс — толькі адлюстраванне візуальнай зашкіўленасці светам, нават калі мастак сваім палатном гаворыць табе: паглядзі, калі прыгожы заход сонца, які дзіўны твар, які прыгожы ружэ, які аслепіліцца белы снег... Добра жыцьцё — гэта найліччюў адлюстраванне праблем душоў і б'юлья чалавека, погляд мастака на сусвет, на мінулае і будучае праз прызму асабістага бачання. І не бочыць. Да гэтага я і імкнусь... Таму я аптыміст, люблю жыццё, і тую любоў імкнусь перадаць у жывапісе. Уявіўшчы, што мастацтва павінна быць мастацтвам захалення, харства, надзёі. Мастацтва бэз любові — мэртвае. І, веру, час прыйдзе, калі мастацтва зноў будзе па-сапраўдному патрэбна чалавеку..."

Шкава, ці змянілася прынычюўна што-небудзь да лепшага за мінулае дзесяцігоддзе ў нашым вывучэнным каралеўстве крывых лоствэркаў? Пытанне для абмеркавання і дыскусіі... Але да творчасці Леаніда Шчамялёва, аднак змен, мы будзем звяртацца заўсёды: ў любові, у радасці, у смутку — і знаходзіць тое, што не адкрыты, прамыя адказы на пытанні жыцця, то, ва ўсіхкім выпадку, нейкую асабістую маральную суцэнасць свайму сэрцу. Таму што яго жывапіс не толькі ўнікальны факт напаяняльнай культуры, але і фактар, які вынічае і фарміруе сваёабдысць душоўнага свету беларускай другой палова XX — першай чвэрці XXI стагоддзюў. І для нас, і для нашых напаяняльчюў — і гэта галоўнае — ён як Асоба-Дэмурз заставацца назаўсёды вечна жывым і непаўторным, які і яго інтэлекты палотна...

Барыс КРЭПАК

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ
г. Мінск, вул. Энгельса, 7.
Тэл.: 8 017 3654237, 8 017 3576627
Пошта: kupalabilet@mail.ru

- Надзвычайна неверагоднае здарэнне ў 2 дзеях **"Жаніцтва"** (12+). Галоўная сцена. **4 лютага а 19.00.**
- Звычайная гісторыя **"Час жыцця"** (12+). Галоўная сцена. **5 лютага а 19.00.**
- Камедыя ў 2 дзеях **"Гарачае сэрца"** (16+). Галоўная сцена. **8 лютага а 19.00.**
- Прадстаўленне **"Музыка душы"** (0+). Камінная зала. **9 лютага а 19.00.**
- Трагіфарс **"Donna sola (Жанчына адна)"** (18+). Камерная сцена. **9 лютага а 19.00.**
- Трагікамедыя **"Апошні атракцыён"** (16+). Прэмера. Галоўная сцена. **11 лютага а 19.00.**

УНП 100377901

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БЕЛАТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай Камуны, 1.
Тэл.: 8 017 2431041 (каса),
8 017 3615493

- Опера ў 4 дзеях **"Травіята"** (16+). **4 лютага а 18.00.**
- Балет у 3 дзеях **"Спартак"** (12+). **5 лютага а 18.00.**
- Канцэрт **"Шэдэўры оперы"** (12+). **5 лютага а 18.30.**
- Опера ў 4 дзеях **"Багема"** (12+). **7 лютага а 19.00.**
- Балет-феерыя ў 2 дзеях з пралогам і эпілогам **"Спячача прыгажуня"** (12+). **8 лютага а 19.00.**
- Опера ў 2 дзеях **"Царская нявеста"** (12+). **9 лютага а 19.00.**
- Балет у 2 дзеях на музыку Патра Чайкоўскага **"Ганна Карэніна"** (16+). **10 лютага а 19.00.**
- Канцэрт **"Музыка скрозь стагоддзі"** (12+). Вакальна-інструментальная музыка беларускіх кампазітараў XVIII—XXI стагоддзяў. **10 лютага а 19.30.**
- Опера ў 2 дзеях **"Гісторыя Кая і Герды (Снежная каралева)"** (6+). Прэмера. **11 лютага а 18.00.**

УНП 191081322

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, д. 2.
Тэл.: 8 0212 669077 (каса)

- Музычная казка ў 2 дзеях **"Даптылівы слонік"** (4+). **4 лютага аб 11.00.**
- Кранальная гісторыя ў 1 дзеі **"Сунічкі для Вяліканачкі"** (0+). **5 лютага аб 11.00.**
- Гісторыя незвычайнага сяброўства ў 2 дзеях **"Насарог і Жырафа"** (4+). **11 лютага аб 11.00.**

УНП 300001869

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Перамоўчай, 8.
Тэл.: 8 017 2050792, 8 029 1440792,
8 017 3271166

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Часовая выстава **"Памяць народа святая"** — сумесны праект Пасольства Рэспублікі Узбекістан у Рэспубліцы Беларусь, агенцтва "Узэхрхі" Рэспублікі Узбекістан. **Да 15 лютага.**
- Часовая экспазіцыя **"Мастакі пра вайну"**. Аснову выставы складаюць 25 жывапісных палотнаў з фондаў музея. **Да 15 сакавіка.**
- **Куратарскія экскурсіі — 9, 24 лютага.**
- Выстава **"Вызваленне Еўропы"** ў рамках міжнароднага праекта **"Тэрыторыя Перамогі"**, які аб'ядноўвае 250 музеяў і ваенна-гістарычных цэнтраў Расіі і іншых краін.
- Часовая экспазіцыя **"Вызваленне Беларусі. Верасень 1943 — ліпень 1944 гг."** у філіяле музея — ВПК "Старая мяжа".
- Анлайн-выстава **"Трагедыя народаў"**.
- У продаж паступілі сертыфікаты на наведанне музея з экскурсіямі і без яе.

Падрабязнасці на сайце www.warmuseum.by.

УНП 100254372

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47.
Тэл.: 8 017 4247814
Час працы: аўторак — нядзеля з 12.00 да 20.00

- Выставачны праект **"Светлыя поп-арт: ад Уорхала да Бэнксі"** (12+). **Да 29 студзеня.**
- г. Мінск, вул. Накрасава, 3. Тэл.: 8 017 3990978
Час працы: серада — нядзеля з 12.00 да 20.00
- Выставачны праект **"Штучны інтэлект: мастак ці машына?"**. **Да 26 сакавіка.**

УНП 192545414

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВИЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА 1-Й ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 8 017 3637796, 8 017 3588878

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Выстава Марыны Капілавай **"Пункт гледжання"**. **Да 3 сакавіка.**
- Экскурсія **"Шлях мастака Валенція Ваньковіча"**. Папярэдні запіс.
- **Праводзіцца заўсёды.**
- Экскурсія **"Сядзібыны партрэт"**. Папярэдні запіс.
- **Праводзіцца заўсёды.**
- Спектакль тэатра ценяў **"Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях. Белая сарока"**. Папярэдні запіс.
- **Праводзіцца заўсёды.**

УНП 100377771

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА У В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Рубічы", Мінскі раён.
Тэл.: 8 017 5074468

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Праграма **"Каляды ў музеі"**. **Праводзіцца заўсёды.**
- Працягласць — 2—2,5 гадзіны. Папярэдні запіс абавязковы.

УНП 100377771

МУЗЕЙ В. К. БЯЛЫНИЦКАГА-БІРУЛІ У МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: 8 0222 650203, 8 0222 658800

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Выстава **"В. К. Бялінціцкі-Бірулі і мастакі з яго кола"**, прысвечаная 150-годдзю для нараджэння жывапісца. **Да 26 лютага.**
- Art-lectorium **"Зразумелае мастацтва"**. **Праводзіцца заўсёды.**
- Падрабязнае на сайце artmuseum.by альбо па тэлефонах 8 0222 650203, 8 0222 658800.

УНП 100377771

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: 8 01770 20602, 8 01770 20660,
+375 29 5518051, +375 29 1903149

- **Палацавы ансамбль**
- **"Недзепрыметны зварот"**. Часовая экспазіцыя аўтарскіх лялек, прысвечаных пісьменнікам і паэтам XIX—XX стагоддзяў, ад сяброў Міжнароднай гільдыі майстроў (Санкт-Пецярбург). Малая выставачная зала. **Да 30 красавіка.**
- Выставачны праект **"Ператворэння ў попел. Генэалія беларускага народа на тэрыторыі Нясвіжскага раёна ў гады вайны"**. У экспазіцыйнай зале першага пусковага комплексу.
- Міжнародны выставачны праект **"Castrum doloris. Пахавальны цырыманіал нясвіжскага двара"**.
- У складзе пастаяннай экспазіцыі.

- **Мерапрыемствы**
- Квэсты: **"Палацавыя таямніцы"**, **"Музычная скарынка Нясвіжскага палаца"**.
- Виртуальныя выставы: **"Ператворэння ў попел. Генэалія беларускага народа на тэрыторыі Нясвіжскага раёна ў гады вайны"**, **"Нясвіж — здабытак сусветнай культуры"**, экспазіцыя Паўла Татарнікава **"Магнацкія двары і замкі Беларусі"**.
- Таматычныя і аглядныя экскурсіі па гісторыка-архітэктурных помніках і ландшафтных парках Нясвіжа.

- **Адзэл экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці (г. Нясвіж, вул. Гейскага, 1)**
- Персанальная выстава мастацкі Юліі Марданок **"Яркія штрыхі тэкстылю"**. **Да 15 лютага.**
- **Ратуша (г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3)**
- **Пастаянныя экспазіцыі**
- **"Тарадское самкіраванне ў Нясвіжы ў XVIII — 1-й палове XIX стст."**
- **"Нясвіж у міжваенны час. Людзі і падзеі"**.
- **Калекцыя гадзіннікаў XIX—XX стст. "Культура часу"**. З фондаў музея-запаведніка.

- **Мерапрыемствы**
- Квэсты: **"Безаблічны артафакт"**, **"Карта сямі каралеўстваў"**, **"Музейны дэтэктыў"**, **"Музейнае расследаванне"**.
- Культурныя мерапрыемствы: **"Прыём у княгіні"**, **"Дзень нараджэння ў Ратушы"** (група да 12 чалавек ад 6 да 11 годоў).
- Сюжэтна-ролевая развівальная праграма **"Школа шпіёнаў"**. Група да 25 чалавек.
- Гульня-знаёмства **"Музейка аб музеі"** (група да 25 чалавек ад 4 да 7 годоў).
- Гульнявая праграма **"Выкрутасы"** (група да 25 чалавек).
- Падрабязнасці на сайце niasvizh.by.

УНП 600207920

З пытаннямі размяшчэння рэкламы звяртайцеся па тэлефоне **8 017 2860797** або на электронную пошту reklama@kultura-info.by.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "MIR"
г. г. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: 8 01596 36290,
8 01596 36270

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Квэст **"Белы слон"**. **11 лютага а 15.30.**
- Экспазіцыя **"ARMATUS. Ваенна-гістарычная рэканструкцыя даспехаў і зброі" (0+)**. Паўночны корпус. **Да 31 жніўня.**
- Аглядныя і таматычныя экскурсіі.
- Экскурсіі з элементамі тэатрызацыі для дзяцей і дарослых.
- Экскурсія для дзвюх **"Інтрыгі Купідона"**.
- Сямейная квэст-экскурсія **"Легенды і паданні Мірскага замка"**.
- Музейныя заняткі для дзяцей сярэдняга школьнага ўзросту: **"Святочная страва для князя па старадаўнім рэцэпце"**, **"Асаблівае жаночае касцюма XVIII ст."**, **"Арганізацыя войска і вайсковая справа ВКЛ у XVI ст."**, **"Печы з карокавай кафлі XVI—XVII стст. у палацы князёў Радзівілаў"**.

УНП 590201541

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 8 017 3970163
(экскурсійнае бюро)

- **Пастаянныя экспазіцыі.**
- Лекцыя **"Традыцыйнае святмысленне беларусаў і этнафіласофія як самарэфлексія беларускай культуры"**. **5 лютага а 14.00.**
- Выстава Тамары і Уладзіміра Васюкоў **"Творчы"**. **Да 12 лютага.**
- Выстава **"Зімовыя гісторыі"**. Жывапісныя і графічныя работы юных мастакоў з гімназіі № 75 г. Мінска імя П. В. Масленікава. **Да 14 лютага.**
- Персанальная выстава Мікалая Аўчынікава **"Прыцэпленне"**, прымеркаваная да 70-годдзя з дня нараджэння мастака.
- У экспазіцыі будзе паказана каля 40 твораў у майстэрні аўтара. **Да 5 сакавіка.**
- Выстава скульптуры і графікі Аляксандра Фінскага, прымеркаваная да 70-годдзя з дня нараджэння аўтара. **Да 5 сакавіка.**
- Выстава **"Плады Зямлі"**, прысвечаная Году міру і стварэння. **Да 5 сакавіка.**
- Выстава **"Беларусь — Кітай. Супрацоўніцтва і сяброўства"**. **Да 12 сакавіка.**
- Рэтраспектыўная выстава **"Валерый Шкаруба. In Memoriam"**. **Да 26 сакавіка.**
- Заняткі курса **"Філасофія з дзецьмі ў Мастоцкім (наведвальнікі ад 7 да 10 годоў)"**. **Да 9 сакавіка.**
- Экскурсіі: **"Якога колеру зіма?" (6+)**, **"Казкі Усходу" (10+)**, **"Міфы Старажытнай Грэцыі і Рыма" (10+)**, **"Піць моу каханню" (16+)**. **Праводзіцца заўсёды.**

УНП 100377771

Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь

аказвае фізічным і юрыдычным асобам паслугі па рэстаўрацыі і кансервацыі ікон, твораў выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

Тэлефоны: **8 017 3970163, +375 25 6677819.**

Заслужэнны коллектив Республики Беларусь фольклорная группа "Купалінка"

объявляет конкурс на замещение вакантной должности художественного руководителя.

Квалификационные требования: высшее профессиональное образование по направлениям "Искусство музыкальное", "Искусство сценическое и экранное" и стаж работы в должности художественного руководителя творческого коллектива не менее 5 лет.

Телефоны: **8 017 2725556** — художественный руководитель Белгосфилармонии Гильдюк Ю. Н., **8 017 2555317** — начальник отдела кадров Карачун Ж. Г.

Інфармацыя пра наяўнасць газеты ў кіёсках "Белсаюздрука" ў Мінску можна атрымаць па тэлефоне **8 017 2764542** з 9.00 да 17.00.

КУЛЬТУРА

Сайт: kultura-info.by
E-mail: kim@kultura-info.by

ШТОДНЭВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНИЦКАЯ ГАЗЕТА, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)

Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".

Дырэктар — ДУЛЭВІЧ Віктар Іванавіч.

Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.

Рэдакцыйная газета "Культура":

Галоўны рэдактар — ДУЛЭВІЧ Віктар Іванавіч.

Намеснік галоўнага рэдактара — ШЧУРОК Жанна Генэаўеўна.

Адкажны сакратар — Галіна МАЛІНОВСКАЯ.

Рэдактар аддзела — Яўген РАГІН.

Аглядальнікі рэдакцыі: Выдаецца: ПЕРШЫ НАМЕСНІК ДЫРЭКТАРА — КРУШЫНСКАЯ ЛЮДМІЛА АЛЯКСЕЕЎНА.

Рэдакцыйны рэдактар — ДУЛЭВІЧ Віктар Іванавіч.

Намеснік галоўнага рэдактара — ШЧУРОК Жанна Генэаўеўна.

Мастацкі рэдактар — Марына ПЯРКОВСКАЯ.

Адрас рэдакцыі: 220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх.

Тэлефоны: 8 017 2860797, 8 017 3345723. Тэлефакс: 8 017 3345741. Бухгалтэрыя: 8 017 3345735.

Рэкламны адрас: 8 017 2860797.

* — матэрыял на правах рэкламы.

© "Культура", 2023.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэдакцыйна і не вяртаюцца.

Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

Падпісныя індэксы: 63875, 638752, 63879. Ільготныя на пагутоўшце: 63872, 638722 (зніжка 15 %). Камплект (газета "Культура" і часопіс "Мастацтва"): 63874, 638742 (зніжка 10 %). Рознічны кошт — па дамоўленасці. Папсісана ў друку 03.02.2023 а 18.00. Замова № 360. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку" - 220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Наклад 3055.